

MEKÂN ALGISI VE KATILIM SÜRECİ ANALİZİ: KUŞTEPE MAHALLESİ ÖRNEĞİ

Parla Güneş,¹ Nilay Çabuk Kaya²

Öz

Bu çalışma, merkezîyetçi yönetim paradigmasında yerel yönetimlerin sosyal sorun çözme kapasitesini ve toplumsal katılım süreçlerini sosyolojik bir perspektiften incelemektedir. Yerel yönetimlerin halka yakın olması, yerel düzeydeki sosyal sorunların daha iyi anlaşılması ve çözülmesi için avantaj sağlamaktadır. Bu bağlamda, Şişli Belediyesi'nin 2018 yılında başlattığı Kuştepe Kent Atölyesi, mahalle sakinleri ve yerel liderlerle etkileşim kurarak mahalledeki sosyal sorunları belirlemeyi ve çözümler üretmeyi amaçlamıştır.

Araştırmanın temel amacı, Kuştepe Mahallesi'nde mekânın dönüşüm sürecinde yerel yönetimlerin katılım aşamalarını ve bu aşamaların toplumsal katılımçılık düzeylerini sosyolojik bir bağlamda analiz etmektir. Çalışma, mahallede gerçekleştirilen eylem araştırması kapsamında, katılımçıların kendi değerleri ve deneyimleriyle mahalleyi inşa etmelerini, çözüm üretmelerini ve yaşadıkları mekân üzerinde düşünmelerini teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, mimarlar, şehir plancıları, akademisyenler, sosyologlar, antropologlar ve öğrenciler gibi çeşitli meslek gruplarının katılımı sağlanarak karşılıklı deneyimlerin paylaşıldığı bir ortam oluşturulmuştur.

Araştırmanın temel veri birimi, Kuştepe Mahallesi'nde gerçekleştirilen Kent Atölyesi etkinlikleridir. Atölye ekibi, Sherry Arnstein'in katılım merdiveni metodunu kullanarak düzenlenen etkinliklerin katılım düzeylerini değerlendirmiştir. Bu metodoloji, topluluk üyelerinin sürece ne kadar etkin bir şekilde dahil olduklarını anlamak için bir çerçeve sunmaktadır. Veriler, saha çalışmaları, katılımçı gözlemler ve atölye etkinliklerinden elde edilmiştir. Saha çalışmaları, mahalle sakinleri ve esnafla yapılan yüz yüze görüşmeleri içerirken, katılımçı gözlemler mahalle etkinlikleri sırasında gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemler, Kuştepe Mahallesi'nde yaşayan bireylerin mekân algılarını, sosyal etkileşimlerini ve katılım süreçlerini mekân sosyolojisi bağlamında derinlemesine anlamayı sağlamıştır. Bu eylem araştırması, mahalledeki sosyal bağları ve topluluk dayanışmasını güçlendirerek mekânsal dönüşüm süreçlerine kültürel ve toplumsal bir perspektiften yaklaşmayı hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: Katılım merdiveni, Sosyal etki, Mekân algısı, Eylem araştırması, Mekân Sosyolojisi.

¹ Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü, parlaagunes@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0356-2044

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sosyoloji Bölümü, cabukkaya@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7134-683X

ANALYSIS OF SPACE PERCEPTION AND PARTICIPATION PROCESS: THE CASE OF KUŞTEPE NEIGHBORHOOD

Abstract

This study examines the problem-solving capacity of local governments and the processes of social participation within a centralized management paradigm from a sociological perspective. The proximity of local governments to the public provides an advantage in better understanding and solving social problems at the local level. In this context, the Kuştepe Urban Workshop, initiated by Şişli Municipality in 2018, aimed to interact with neighborhood residents and local leaders to identify and produce solutions for social problems in the neighborhood.

The main objective of the research is to analyze the stages of participation of local governments in the transformation process of space in Kuştepe Neighborhood and the levels of social participation in these stages from a sociological context. The study, as part of the action research conducted in the neighborhood, aims to encourage participants to construct the neighborhood, produce solutions, and reflect on the space they live in with their values and experiences. In this context, a setting where mutual experiences are shared was created by ensuring the participation of various professional groups such as architects, urban planners, academics, sociologists, anthropologists, and students.

The primary data unit of the research is the activities of the Urban Workshop conducted in Kuştepe Neighborhood. The workshop team evaluated the participation levels of the activities organized using Sherry Arnstein's ladder of participation methodology. This methodology provides a framework to understand how effectively community members are involved in the process. The data were obtained from field studies, participant observations, and workshop activities. Field studies included face-to-face interviews with neighborhood residents and shopkeepers, while participant observations were conducted during neighborhood events. These methods facilitated an in-depth understanding of the spatial perceptions, social interactions, and participation processes of individuals living in Kuştepe Neighborhood within the context of space sociology. This action research aims to strengthen social ties and community solidarity in the neighborhood, approaching spatial transformation processes from a cultural and social perspective.

Keywords: Ladder of participation, Social impact, Space Perception, Action Research, Sociology of Space.

GİRİŞ

Bireylerin mekânla kurdukları ilişkiler, sosyal olguların bir sonucu olarak karmaşık ve çok boyutlu süreçlerdir. Bu süreçler, bireylerin çevreleriyle etkileşime geçme, mekânlara anlam yükleme ve toplumsal ilişkiler kurma biçimlerini kapsamaktadır. Mekân, bireylerin sosyal, kültürel ve fiziksel çevreleriyle sürekli bir etkileşim içinde oldukları, bu etkileşimler aracılığıyla çevrelerini anlamlandırmaya çalıştıkları bir alandır. Güleç Solak (2017)'in da vurguladığı gibi, bireylerin mekâna yükledikleri anlamlar, kişisel deneyimleri, kültürel geçmişleri, değerleri ve toplumsal normlar gibi pek çok faktör tarafından şekillenmektedir. Bu bağlamda mekân, toplumsal ilişkilerin kurulduğu ve sürdürüldüğü bir alan olarak, her bireyin kendi deneyimleri doğrultusunda anlam kazanmaktadır. Mekânlar, içinde geçerli olan toplumsal normlar ve kurallara bağlı olarak bireylerin sosyal etkileşimlerini yönlendirmekte ve yapılandırmaktadır (Acaralp, 2009).

Mekân ve toplumsal ilişkiler arasındaki bağ, bireylerin kimlik inşasında önemli bir rol oynar. Tamer (2014), bireylerin yaşadıkları mahalle, çalıştıkları iş yeri ya da üyesi oldukları toplulukların bireyin kimliğini şekillendiren başlıca faktörler olduğunu belirtir. Bireyler, bu topluluklar ve mekânlar aracılığıyla kimliklerini inşa eder, aidiyet ve bağlılık duygularını geliştirirler. Mekân, bu süreçte bir araç işlevi görürken, aynı zamanda bireylerin sosyal statülerini ve toplumsal rollerini pekiştiren bir alan olarak öne çıkar. Mekânın mimarisi, tasarımı, renkleri ve kullanılan semboller, bireylerin mekânı nasıl algıladığını etkileyen temel unsurlar arasında yer alır (Aytaç, 2013).

Mekânsal etkileşimler, bireylerin toplumsal bağlarını güçlendirirken, aynı zamanda kimlik ve aidiyet duygularını da şekillendirir. Aslan ve diğerleri (2015), bireylerin sosyal çevreleriyle kurdukları ilişkilerin mekânsal bağlamda toplumsal dinamikleri anlamak açısından büyük öneme sahip olduğunu vurgular. Mekânlar, bireylerin sosyal etkileşimde buldukları, toplumsal bağlar kurdukları, iş, eğlence, alışveriş ve eğitim gibi çeşitli sosyal faaliyetlerin gerçekleştiği alanlardır. Özdemir (2011) ise, bu etkileşimlerin sosyal ilişkilerin ve toplumsal bağların gelişimine doğrudan katkıda bulunduğunu belirtmektedir.

Bireyler, mekânsal deneyimleri aracılığıyla kimliklerini şekillendirirler. Bu deneyimler, bireylerin bir topluluğa ait olma duygusunu geliştirir ve mekânın sunduğu sosyal ve fiziksel dinamiklerle bağlantılı olarak kişisel anlamlar kazandırır. Mekânların mimarisi, tasarımı ve estetik özellikleri bireylerin mekân algısını etkilerken, estetik tercihler, renkler ve ışıklandırma gibi unsurlar da mekânın sosyal atmosferini belirleyici faktörlerdir. Bireylerin bu mekânsal unsurlar aracılığıyla sosyal bağlarını nasıl kurdukları, kimliklerini nasıl şekillendirdikleri ve topluluklarına nasıl aidiyet hissettikleri toplumsal yapıların anlaşılmasında kritik bir rol oynamaktadır (Aytaç, 2013).

Bu çalışma, Kuştepe Gecekondu Bölgesi'nde kentsel dönüşüm süreci bağlamında gerçekleştirilen sosyo-mekânsal dönüşümleri incelemeyi amaçlamaktadır. Kentsel dönüşüm projeleri, yalnızca fiziksel mekânların iyileştirilmesini değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yapılarının da güçlendirilmesini hedeflemelidir. Bu süreçte, mahalle sakinlerinin katılımı ve toplumsal bağların korunması, başarılı bir dönüşüm için kritik öneme sahiptir. Kuştepe Mahallesi'nin sosyal, kültürel ve

ekonomik yapısı, bu dönüşüm projeleri bağlamında incelenerek, mahalle sakinlerinin mekân algıları, sosyal etkileşimleri ve katılım süreçlerine etkileri derinlemesine analiz edilecektir.

Çalışmada Arnstein'in Katılım Merdiveni Modeli (1969) kullanılarak, mahallede gerçekleştirilen etkinliklerin katılım düzeyleri değerlendirilmiştir. Arnstein'in modeli, katılım süreçlerinin demokratik yapısını ve topluluk üyelerinin karar alma süreçlerine ne ölçüde dahil olduklarını anlamak için kullanılmıştır. Katılım düzeyinin belirlenmesi, yerel yönetimlerin şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlama kapasitesini ortaya koyarak, mekân yönetiminde temsiliyetin ne kadar çeşitli olduğunu gözler önüne sermektedir. Kuştepe Mahallesi'ndeki kentsel dönüşüm sürecinde, mahalle sakinlerinin katılım düzeylerinin değerlendirilmesi, yerel yönetimlerin bu süreçteki rollerini daha iyi anlamamıza olanak sağlamaktadır.

Kuştepe Mahallesi, Türkiye'deki çok kültürlü yapısıyla dikkat çeken bölgelerden biridir. 1950'li yıllardan itibaren farklı kültürel grupların göçüyle şekillenen Kuştepe, Romanlar, Ordulular, Ermeniler ve Güneydoğulular gibi farklı etnik grupların bir arada yaşadığı bir bölgedir (Yılgür, 2015). Mahallenin bu çok kültürlü yapısı, sosyo-mekânsal dönüşüm süreçlerinin toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Kuştepe'nin sosyal, kültürel ve ekonomik dinamikleri ile bu dinamiklerin kentsel dönüşüm projelerine nasıl yansıtıldığı derinlemesine incelenecektir.

Bu araştırma, kentsel dönüşüm süreçlerinin sadece akademik literatüre değil, aynı zamanda yerel yönetim ve planlama süreçlerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırma bulgularının, daha katılımcı ve etkili politikaların geliştirilmesine yönelik önemli öneriler sunması hedeflenmektedir.

1. MEKÂN ALGISI VE YEREL YÖNETİM

Mekân algısına dair yürütülen araştırmalar, genellikle psikoloji, nörobilim, coğrafya, mimari ve çeşitli disiplinlerin entegrasyonunu içermektedir. Bu çalışmalar, bireylerin çevrelerini nasıl algıladıklarını, mekânın taşıdığı anlamları ve çevreleriyle etkileşim biçimlerini anlamayı amaçlamaktadır (Farshi, 2012). Mekân algısı, genellikle görsel, işitsel, dokunsal ve kokusal duyuvarın birleşimi olarak ele alınmaktadır ve bireylerin çevreleriyle bu duyuvar aracılığıyla nasıl deneyimlediklerini anlama amacını taşımaktadır. Mekân, sadece fiziksel özelliklerden öte, sembolik, kültürel ve duygusal anlamlar içeren bir kavramdır. Semiyotik yaklaşımlar, mekânın kültürel, sosyal ve sembolik anlamlarını anlamaya yönelik çalışmaları içermektedir. Mekân algısı üzerine yapılan çalışmalarda, mekânın anlamı ve semiyotik kavramları önem arz etmektedir (Akkaya, 2019).

Bireyler, mekânları kendi yaşam deneyimleri ve değerleri bağlamında anlamlandırmaktadırlar. Mekânlar, genellikle kültür ve toplum tarafından belirlenen normlar, semboller ve ritüellerle ilişkilidir. Mekânın işlevi, insanların o mekânı nasıl kullanacakları ve hangi aktiviteleri gerçekleştirecekleriyle ilgili önemli bir anlam katmanı taşımaktadır (Cevizoğlu, 2022). Semiyotik, işaretlerin ve sembollerin anlamını inceleyen bir disiplindir. Mekân algısı bağlamında semiyotik, mekânın içerdiği sembollerin ve işaretlerin insanlar tarafından nasıl anlamlı hale getirildiğini araştırır. Mekânlar, belirli işaretler ve sembollerle doludur. Bu semboller, mekânın kullanımını, statüsünü veya kültürel önemini belirleyebilir (Karaman, 2017).

Mekânın düzenlenişi, semiyotik açıdan önemli olmaktadır ve mekândaki objelerin yerleşimi, insanların mekânı nasıl algıladığını etkilemektedir. Farklı kullanıcı grupları, aynı mekânı farklı semiyotik perspektiflerle algılayabilir. Bireylerin çevrelerini nasıl anladıklarını inceleyen bilişsel harita çalışmaları, insanların mekânları zihinsel olarak nasıl organize ettiklerini ve hatırladıklarını araştırmaktadır. Bu çalışmalar, mekânların insanların duygu durumlarına, davranışlarına ve genel refahlarına etki edebileceğini göstermektedir. Mekân algısı genellikle sosyal etkileşim ve toplumsal bağlam ile ilişkilidir, bu bağlamda toplumsal mekânların insanlar arasındaki ilişkileri ve kimlik oluşturmada oynadığı rolü anlamaya yönelik çalışmalar mevcuttur (Akgül, 2009; Bekar vd, 2021).

Birey ve mekân yerel yönetimlerin şekil alması ve mekânı biçimlendirmedeki güçlü rolleri ile ilerleme kaydedebilmektedir. Mekâna dair farklı kentsel öğelerin mekân kalitesini arttırdığı ve mekâna anlam yüklediği gözlenmektedir. Mekânın anlam kazanması ve mekân algısının oluşması ise yerel yönetimlerin mekân ile kurduğu bağ ile bütünleşik olmalıdır. Mekânın ölçütleri arasında sosyal ve ekonomik birden fazla değişkenin var olması mekâna uygulanması yerel yönetimlere bağımlı olabilmektedir. Mekâna yardımcı olan öğelerin tamamı merkezi ve yerel yönetimlerin yol göstericiliği ile öne çıkmakta ve mekân kalitesini, katılımcılığı artırmaktadır (Polat, 2020). Kamu hizmetlerinin mekânda yansması ancak hizmet birimlerinin katılımcılığı ile kazanılmaktadır. Kamu hizmetleri etkin kullanımı mekân algısını bireyler üzerinde artırmaktadır. Birey ile yerel yönetimin birlikte hareket etmesi mekânın çözümlenmesini sağlamaktadır (İnce, 2014).

Küreselleşme süreçleri ile yerel yönetim destekleri ve katılıma etkileri de değişkenlik göstermektedir. Yerel yönetimler bireylere ve ihtiyaçlarına göre hizmet çeşitlenmesini gerçekleştirmek durumundadır. Ortak gereksinimler kamu yönetimlerince karşılanarak bireylere katkıda bulunmalıdır; bu katkı düzeyi ise katılımcılık düzeyine de etki etmektedir (Henden ve Henden, 2005). Türkiye’de değişen dengelere göre katılımcı uygulama ve çalışmaların da değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Mahalle ve bireyler düzeyinde katılımcılık seviyeleri gözlenerek aktif/pasif katılımcılıklar değerlendirilmektedir (Aydemir Uslu ve Yılmaz, 2018). Bireylerin mekânları anlamlandırması her düzeyde farklılık göstermekle birlikte mekânlara atfedilen bazı sembollerde bu çalışmada dikkat çekmektedir. Kuştepe mahallesi özelinde birden çok kültürü barındırması ve mekânların çöküntü, varoş ve yenilenmesi gerekli alanlar olarak ayrışması bu bölgenin İstanbul için dönüşüme yönelik öncelikli yaklaşımlarından birisi olmasına sebep olmuştur (Ertürk ve Gökdemir, 2017). Mekân algısında "varoş" ve "aidiyet" kavramları, kent sosyolojisi ve mekânsal analizler bağlamında önemli yer tutmaktadır. Bu iki kavram, bireylerin ve toplulukların mekânsal deneyimlerini ve toplumsal ilişkilerini anlamada yardımcı olmaktadır. Varoş, genellikle şehirlerin çevresinde bulunan, düşük gelirli ve genellikle altyapı eksiklikleri olan mahalleler için kullanılan bir terimdir ve bu bölgeler, göçmenlerin veya ekonomik olarak dezavantajlı grupların yoğun olarak yaşadığı yerlerdir (Altındal ve Karatay, 2022). Varoş kavramı, sadece fiziksel mekânla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda toplumsal ve kültürel boyutları da içermektedir. Kavram, toplumun farklı kesimleri tarafından farklı algılanabilir (Hayta, 2016). Kimi zaman tehlikeli, huzursuz veya istenmeyen yerler olarak görülürken, kimi zaman dayanışma ve güçlü topluluk bağlarının olduğu yerler olarak da algılanabilir. Bu bağlamda, varoş kavramı toplumsal algı ve deneyimleri anlamada önemli bir araçtır.

Bireylerin toplumsal aidiyet duygusu, varoşlar ve benzeri mekânlarda güçlü bir şekilde hissedilebilirken, diğerleri ise, dışlanmışlık ve yetersizlik duyguları nedeniyle bu aidiyeti daha az hissedebilirler (Hırlak, 2023). Bu iki kavram, bireylerin ve toplulukların mekânsal deneyimlerini anlamada önemli ipuçları sağlamakta olup mekân algısı, toplumsal yapıların, kimliklerin ve ilişkilerin nasıl şekillendiğini ve nasıl deneyimlendiğini anlamada kritik bir rol oynamaktadır (Solak, 2017).

Kazgan (1999), şehirlerin çevresinde yer alan ve genellikle düşük gelirli kesimlerin yaşadığı bölgelerin sosyal, ekonomik ve mekânsal özelliklerini incelemiştir. Varoşlar olarak adlandırılan bu alanlar, kırsal alanlardan şehirlere göç eden insanların ilk yerleşim yerleri olarak görülmekte ve bu göç süreci, varoşların demografik yapısını ve toplumsal dinamiklerini etkilemektedir. Göçmenler, şehirde ekonomik fırsatlar ararken, varoşlarda toplumsal uyum ve entegrasyon zorlukları yaşamaktadır. Bu bölgeler, sosyal dışlanma ve marjinalleşmenin yoğun olduğu alanlar olarak öne çıkmaktadır. Varoşlarda yaşayan bireyler, şehirdeki diğer kesimlere kıyasla daha az sosyal ve ekonomik fırsata sahiptir. Bu sosyal dışlanma, varoşlarda yaşayan insanların toplumsal aidiyet duygusunu olumsuz yönde etkilemektedir. Varoşların fiziksel ve mekânsal özelliklerinden toplumsal dinamiklere, ekonomik zorluklardan topluluk dayanışmasına kadar geniş bir perspektifle incelenmesi gerekmektedir. Bu tür bir inceleme, varoşların sadece fiziksel mekânlar olarak değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve politik bağlamlarda da önemli yerler olduğunu ortaya koymaktadır.

Varoş kavramı ve mekânların dönüşümü kültürel açıdan değerlendirildiğinde, mekânsal değişimlerin toplulukların kimlikleri, sosyal dinamikleri ve kültürel pratikleri üzerindeki etkileri öne çıkmaktadır. Kültürel perspektiften bakıldığında, varoşların dönüşümü, mekânsal ve toplumsal yapıların nasıl değiştiğini ve bu değişimlerin insanlar üzerindeki etkilerini anlamada kritik bir rol oynamaktadır (Meydan Yıldız, 2018). Varoşlar, genellikle belirli bir sosyal ve kültürel kimliğin taşıyıcısı olarak görülmekte ve bu bölgelerde yaşayan insanlar, göçle geldikleri yerlerin kültürel özelliklerini, geleneklerini ve yaşam biçimlerini yeni mekânlarına taşımaktadır (Dalbay, 2018).

Kültürel kimlik, mekânsal dönüşüm sürecinde korunmaya çalışılırken, aynı zamanda şehir yaşamının dinamikleriyle etkileşime girerek evrilebilmektedir. Varoşlarda topluluk dayanışması ve sosyal bağlar güçlüdür; ekonomik ve sosyal zorluklar, insanları bir araya getirerek dayanışma ağlarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, varoşlar, kültürel olarak zengin ve çeşitli sosyal ağların bulunduğu yerlerdir (Ağbaba, 2022). Mekânsal dönüşüm süreçlerinde, bu sosyal bağlar ve dayanışma ağları, topluluğun direncini ve adaptasyon yeteneğini artırmaktadır.

Varoşlar, genellikle farklı kültürel arka planlardan gelen insanların bir arada yaşadığı yerlerdir. Bu kültürel çeşitlilik, toplumsal entegrasyon süreçlerini karmaşık hale getirebilir (Yükselbaba, 2017). Mekânsal dönüşüm, farklı kültürlerin bir arada yaşamasını kolaylaştırabilir veya zorlaştırabilir. Yeni yerleşim alanları, kültürel çeşitliliği destekleyen veya engelleyen mekânlar olarak ortaya çıkabilir (Özdemir, 2011).

Mekânsal dönüşüm süreçlerine karşı kültürel direniş de görülebilir. Varoşlarda yaşayan insanlar, kimliklerini ve kültürel pratiklerini korumak için çeşitli direniş biçimleri geliştirebilirler. Bu

direnış, mekânsal dönüşüm projelerine karşı çıkmaktan, alternatif yaşam biçimlerini sürdürmeye kadar farklı şekillerde ortaya çıkabilir (Aytaç, 2013). Türkiye'de varoş kavramı genellikle gecekondu mahalleleriyle ilişkilendirilir. İstanbul'un gecekondu bölgeleri, göçle gelen insanların yerleştığı ve zamanla kendi topluluklarını ve kültürel pratiklerini oluşturduğu yerlerdir. Kentsel dönüşüm projeleri, bu mahallelerin fiziksel yapısını değiştirirken, aynı zamanda sosyal ve kültürel yapılarını da etkilemiştir. Bu dönüşüm sürecinde, bazı mahalleler modern konut alanlarına dönüşürken, bazıları toplumsal direnişle karşı karşıya kalmıştır (Çakır, 2011).

Brezilya'daki favelalar, varoş kavramının en bilinen örneklerindedir. Bu bölgeler, yoksul ve dezavantajlı kesimlerin yaşadığı yerler olarak bilinmekte ve zengin bir kültürel yaşam ile güçlü topluluk bağlarıyla karakterize edilmektedir. Mekânsal dönüşüm projeleri, bu bölgelerin fiziksel yapısını iyileştirmeye çalışırken, kültürel kimliklerin korunması ve toplulukların entegrasyonu açısından çeşitli zorluklar yaşanmıştır (Gönültaş ve Gönültaş, 2021).

Varoş kavramı ve mekânların dönüşümü kültürel açıdan değerlendirildiğinde, toplulukların kimliklerinin, sosyal bağlarının ve yaşam biçimlerinin nasıl etkilendiği ortaya çıkmaktadır (Alpman, 2019). Kültürel kimliklerin korunması, topluluk dayanışmasının sürdürülmesi ve mekânsal dönüşüm süreçlerine uyum sağlanması, bu bölgelerde yaşayan insanlar için kritik öneme sahiptir. Mekânsal dönüşüm projelerinin, sadece fiziksel iyileştirmeler değil, aynı zamanda toplumsal ve kültürel dinamikleri de göz önünde bulundurması gerekmektedir (Ağbaba, 2022).

Kuramsal tartışma, araştırmanın mahiyetine ve bulguların değerlendirilmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Mekân algısına dair farklı disiplinlerin entegrasyonu ile oluşturulan bu tartışma, bireylerin çevrelerini nasıl algıladıkları, mekânların taşıdığı sembolik, kültürel ve duygusal anlamlar ve bu algıların toplumsal yapılar üzerindeki etkilerini anlama çabasını yansıtmaktadır. Mekân algısının sadece fiziksel bir olgu olarak değil, aynı zamanda sembolik ve kültürel bir kavram olarak ele alınması gerektiğini vurgulayan perspektif, araştırmanın mahiyetine uygun bir şekilde, mekânın bireyler üzerindeki etkilerini incelerken, bu etkilerin hangi toplumsal ve kültürel bağlamda oluştuğunu da göz önünde bulundurur. Bu yaklaşım, araştırmanın bulgularını değerlendirirken mekânsal deneyimlerin bireyler üzerindeki derin ve çok yönlü etkilerini de vurgulamaktadır. Mekân algısının "varoş" ve "aidiyet" gibi kavramlarla nasıl ilişkilendiğini inceleyerek bu kavramlar ile araştırmanın bulgularını değerlendirmektedir. Özellikle kentsel dönüşüm projelerinin toplumsal ve mekânsal etkilerini anlamada önemli bir araç olarak kullanılır. Mekânsal dönüşüm projelerinin toplulukların kimliği ve sosyal yapıları üzerindeki etkilerini incelemek, araştırmanın bulgularının derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Çalışma varoş kavramının mekânsal ve toplumsal dönüşüm süreçlerindeki rolünü incelemektedir ve araştırmanın bulgularını değerlendirirken, mekânsal dönüşüm süreçlerinin toplumsal ve kültürel kimlikler üzerindeki etkisini gözlemlenmede yardımcı olur. Varoşların kültürel çeşitliliği ve sosyal dinamikleri, mekânsal dönüşüm süreçlerinin toplumsal etkilerini analiz ederken dikkate alınması gereken önemli unsurlardır.

1.1. Mekân Kimliğinin Oluşumu

Mekân kimliği, bir yerin karakteristik özelliklerini, tarihini, kültürel bağlamını ve toplumsal yönlerini ifade eden ve o mekânı diğer mekânlardan ayıran özgün bir tanımlama olarak kabul görmektedir (Aytaç, 2013). Mekân kimliğinin oluşumu karmaşık bir süreçtir ve bu süreci etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Tarih bir mekânın kimliğini büyük ölçüde şekillendiren unsurlardan biri olmaktadır (Ünlü, 2017). Mekânın geçmişi, o mekânın benzersiz bir kimliğe sahip olmasına katkıda bulunan tarihi olaylar, kültürel miras ve mimari dokular içermektedir. Bu geçmiş unsurlar, mekânın zaman içinde nasıl evrimleştiğini ve geliştiğini yansıtarak mekân kimliğine derinlik katmaktadır.

Mimari ve fiziksel özellikler ise mekân kimliğini belirleyen diğer önemli faktörlerdir (Rapoport, 1977; Pol, 2002). Bir mekânın mimari tasarımı, sokakları, parkları ve genel fiziksel özellikleri, o mekânın tanınabilirliğini artırmaktadır. Özgün mimari stiller, sembolik yapılar ve karakteristik özellikler, mekânın kimliğini güçlendirir ve diğer mekânlardan ayırt etmektedir (İnceoğlu ve Aytuğ, 2009). Toplumsal ve kültürel etkileşimler de buna bağlı olarak bir mekânın kimliğini etkileyen dinamik faktörler arasında yer almaktadır. Mekânın sakinleri arasındaki sosyal etkileşimler, toplumsal dinamikler ve kültürel etkinlikler, mekân kimliğinin oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Bu etkileşimler, yerel geleneklerin, festivallerin, sanatsal etkinliklerin ve diğer kültürel unsurların mekân kimliğine katkıda bulunmasını sağlamaktadır (Özdemir, 2011).

Doğal çevre, bir mekânın kimliğini belirleyen faktörlerden biri olmaktadır ve bir mekânın coğrafi konumu, iklimi ve doğal özellikleri, mekânın karakterini ve atmosferini şekillendirmektedir. Özgün bir doğal çevre, mekânın benzersizliğini vurgulamaktadır. Ekonomik dinamikler ise bir mekânın kimliğini etkileyen diğer bir unsur olup (Kancıoğlu, 2005; Ünlü, 2017) endüstriyel gelişmeler ve ticaret, bir mekânın ekonomik dinamiklerini şekillendirmektedir. Bu faktörler, mekânın ekonomik gücünü, endüstri profilini ve genel kalkınma seviyesine yansıtarak mekân kimliğini etkilemektedir (Küçükkalay, 1997).

Toplumsal bellek ve anılar, bir mekânın kimliğini belirlemede olup; bir mekânın geçmişteki önemli olayları, hatıraları ve toplumsal belleği, mekân kimliğinin oluşumunu gerçekleştirmektedir. Bu, bir mekânın sakinleri arasında paylaşılan anılara ve geçmişe duyulan bağlılığa dayanmaktadır ve bu bağın gücülülüğüne göre mekâna etkileri değişkenlik göstermektedir (Vural, 2021). Buna bağlı olarak ise yerel halkın katılımı ve katkıları, mekân kimliğinin oluşumunda etkili olan bir diğer önemli faktör olarak öne çıkmaktadır (Güler vd, 2016). Halkın katılımı, yerel inisiyatifler, topluluk projeleri ve yerel yönetim politikaları, mekânın sakinlerinin mekâna duyduğu bağlılığı artırarak mekân kimliğini güçlendirici bir araçtır. Mekân kimliğinin oluşumu, bu faktörlerin birbirleriyle etkileşim içinde olduğu karmaşık bir süreçtir. Bu unsurlar, bir mekânın benzersiz ve tanınabilir bir kimlik geliştirmesine katkıda bulunarak o mekânın sosyal ve kültürel dokusunu şekillendirmektedir. Mekân kimliğini anlamak, bir mekânın geçmişi, kültürel mirası, fiziksel özellikleri ve toplumsal etkileşimleri gibi öğeleri ile değerlendirilmeyi gerekli kılmaktadır (Yeşildal, 2020).

2. MEKÂN SOSYOLOJİSİ VE KATILIM

Mekân sosyolojisi, sosyolojik bir perspektifle mekânın fiziksel, kültürel ve sosyal boyutlarını inceleyen bir disiplindir (Molotch, 1976). Bu alan, bireylerin mekânlarla etkileşimlerini ve mekânın sosyal dinamiklerini anlamak için çeşitli teorik yaklaşımları kullanmaktadır. Mekân, sadece fiziksel bir alan değil, aynı zamanda içindeki toplumsal ilişkilerin, kimliklerin ve güç dinamiklerinin bir yansıması olarak ele alınmaktadır (Lefebvre, 1991; Benn ve Gaus, 1983). Mekân sosyolojisinin temelinde, bir toplumun mekânı nasıl kullanıp anlamlandığı anlamak ve bu kullanımın toplumsal yapı üzerindeki etkilerini incelemek yatmaktadır. Bu bağlamda, mekânın sadece fiziksel özellikleri değil, aynı zamanda bu mekânın sakinleri arasındaki ilişkileri, toplumsal normları ve kültürel kodları içeren sembolik anlamlar da önem kazanmaktadır (Gottdiener, 2005). Mekân sosyolojisi, Henri Lefebvre'in "meydanlar, caddeler ve binalar gibi fiziksel mekânların ötesinde, sosyal hayatın sahnesi olarak mekânı anlama" yaklaşımını benimsemektedir (Lefebvre, 1991). Bu bağlamda, bir mekânın sosyal yapısı, o mekânın sakinlerinin günlük yaşantıları, etkileşimleri ve bu mekânda gerçekleşen toplumsal olaylar üzerinden analiz edilebilmektedir (Erdönmez ve Akı, 2005).

Mekân sosyolojisi, sosyal eşitsizlik, toplumsal kimlikler, güç dinamikleri gibi konuları inceleyerek, mekânın kullanımının ve düzenlenmesinin toplumsal yapıdaki adalet ve eşitsizlik üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir (Taylor ve Spencer, 2004). Bu kapsamda, belirli bir mekânın planlanması, kullanılması ve değiştirilmesi, toplumsal gruplar arasındaki güç dengelerini yansıtmaktadır. Katılım, bireylerin toplumsal ve mekânsal süreçlere aktif olarak dahil olmalarını ifade etmektedir (Ağın, 2022). Mekân sosyolojisi bağlamında, katılım, bir mekânın sakinlerinin o mekânın tasarımına, kullanımına ve yönetimine katkıda bulunma sürecini içermektedir (Çetin, 2011). Bu, demokratik karar alma süreçlerine, toplumsal normların oluşturulmasına ve mekânın sakinlerinin günlük yaşamlarını etkileyen kararlara katılımını da beraberinde getirmektedir (İzci ve Sarıtürk, 2019).

Bir topluluğun mekânı nasıl deneyimlediğini, kullanıp nasıl anlamlandığı ve bu süreçteki etkileşimlerini anlamak açısından önemlidir (Güleç Solak, 2017). Toplumun farklı kesimlerinin, sınıflarının, etnik gruplarının veya cinsiyetlerinin mekâna yönelik farklı katılım biçimleri, mekânın sosyal dokusunu şekillendirebilmektedir. Katılım, mekân sosyolojisinin aynı zamanda sosyal adalet, çeşitlilik ve kapsayıcılık gibi konuları incelemesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, bir mekânın planlanması ve kullanımı süreçlerinde eşitsizliklere karşı mücadele, farklı toplumsal grupların temsilini artırma ve toplumsal adaleti sağlama çabaları, katılımın vurguladığı önemli konuları olarak öne çıkmaktadır (Alpman, 2019; Gülhan, 2019).

Mekân sosyolojisi ve katılım, mekânın toplumsal bir olgu olarak nasıl şekillendiğini anlamak ve mekânın sakinlerinin bu süreçlere nasıl dahil olduğunu incelemek için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Mekânın kullanımı, planlanması ve toplumsal etkileşimleri, katılımın merceğinden değerlendirilerek sosyal bilimlere katkı sağlamaktadır. Bu disiplinler arası yaklaşım, mekânın sosyal, kültürel ve fiziksel boyutlarını bütünlük içinde çözümlenmede yardımcı olmaktadır (Ghulyan, 2021). Günümüzde, dünya genelinde kamu hizmetlerinin yönetimi, yetki paylaşımı ve sınırları konusunda standart bir ölçüt belirlenmesi konusunda genel bir görüş birliğine varılamamıştır (Çağdaş, 2019). Yerel yönetimler, bu yapı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır ve genellikle belediyeler, ilçeler, kasabalar veya köyler gibi

coğrafi bölgeleri kapsamaktadır. Bu literatürdeki belirsizlik ve çeşitlilik, yerel yönetimlerin rolü, görevleri ve sorumlulukları konularında bir dizi önemli sorunu gündeme getirmektedir (Mecek ve Atmaca, 2020).

Yerel yönetimlerin yapıları incelendiğinde, merkezi yönetimden yerel yönetimlere kadar farklı modellerin analiz edildiği görülmektedir. Federal, birim, konfederasyon gibi farklı devlet yapılarına uygun yerel yönetim modelleri, üniter devletlerde dahi çeşitlilik arz etmektedir. Bu çeşitlilik, yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarını belirlemede etkili olabilmektedir (Türkoğlu, 2013). Yerel yönetimlerin temel amacı, yerel toplulukların ihtiyaçlarına uygun hizmetleri sağlamak ve bu toplulukların katılımını teşvik etmektir. Bu bağlamda, altyapı, eğitim, sağlık, çevre gibi konularda yerel yönetimlerin rolü oldukça önemlidir. Bu hizmetlerin sağlanması, topluluk ihtiyaçlarına yönelik olarak planlanması ve yönetilmesi gereklidir (Çelik, 2013).

Yerel yönetimlerin finansmanı, yerel bütçe planlaması ve kaynak yönetimi gibi konularda da dikkate değer bir rol oynamaktadır. Gelir ve gider dengesinin sürdürülmesi, yerel yönetimlerin etkin bir şekilde hizmet sunabilmesi için kritik öneme sahiptir (Mambetalieva, 2013). Katılım ise, bir toplumun karar alma süreçlerine, politika oluşturmaya ve uygulamaya aktif bir şekilde dahil olma süreci olarak tanımlanmaktadır (Yeşildal, 2020). Katılım, demokratik bir toplumun temel bir unsuru olarak kabul edilmektedir ve yerel yönetimlerde katılım, halkın yönetim süreçlerine etkin bir şekilde katılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda, literatürde temsili demokrasi, katılımcı demokrasi, doğrudan demokrasi gibi farklı katılım modelleri üzerinde yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir. Ayrıca, eleştirel katılım ve katılımın sosyal boyutları da önemli araştırma konuları arasında yer almaktadır (İzci ve Sarıtürk, 2019).

Yerel katılımın teşvik edilmesi, yerel yönetimlerin katılımı artırmak için uyguladığı politikaları içermektedir. Bu politikalar, karar alma süreçlerine halkın etkin katılımını sağlamak amacıyla düzenlenen programlar ve inisiyatifleri de beraberinde getirmektedir. Katılımın yararları ve zorlukları da ayrıca değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme, katılımın demokratik süreçlere katkıları ve toplumsal faydaları, aynı zamanda katılımın sınırlamaları ve karşılaşılan zorluklar üzerinden yapılabilmektedir (Durmuş, 2023). Yerel yönetimlerin varlık nedenleri, siyasi, yönetsel ve toplumsal nedenler olmak üzere üç başlık altında incelenebilmektedir. Arnstein'in katılım modeli (Arnstein, 1969), toplumun yönetim süreçlerine etkili bir şekilde katılımını analiz etmek amacıyla geliştirilmiştir. Arnstein, katılımın sadece yüzeyde bir varlık gösterdiği durumları tanımlamak ve değerlendirmek için sekiz basamaklı bir "katılım merdiveni" önermektedir. Katılım merdiveni bireylerin katılımını, katılımın yoğunluğuna göre belirleyen bir yöntem olarak ele alınmaktadır. Bu yöntem ile en alt düzeyden en üst düzeye bir katılımcılık düzeyi mevcuttur. Her bir düzey katılımın yoğunluğunu betimlemektedir ve bu düzeyler mekânda yapılan katılımcılığın bireye etkisini belirtmektedir. Bu basamaklar, toplumun gerçek anlamda karar alma süreçlerine katılım derecesini göstermektedir. Arnstein'in katılım merdiveninin basamakları olarak;

- Manipülasyon (*Manipulation*): Bu basamakta, toplumun yönetim süreçlerine katılımı sadece göstermelik bir düzeyde olup kararlar, toplumla paylaşılmaz ve toplumun görüşleri dikkate

alınmamaktadır ve toplum, yönetim tarafından manipüle edilir ve sürece etkin bir şekilde dahil edilmemektedir.

- Terapi (*Therapy*): Terapi basamağı, toplumu karar alma süreçlerine katılıma ikna etmeye yönelik bir adımı temsil etmektedir ancak, bu katılım düzeyi de yüzeysel ve etkisiz olarak görülmektedir. Toplum, yönetim tarafından sadece bilgilendirilir ve yönlendirilir, ancak gerçek bir etkileşime izin verilmemektedir.
- Bilgilendirme (*Informing*): Bilgilendirme basamağı, toplumu karar alma süreçlerine dâhil etme amacı gütmektedir ancak bu katılım düzeyi de yetersiz olmaktadır. Toplum, kararlar hakkında bilgilendirilir, ancak gerçek bir etkileşime ve katılıma izin verilmemektedir.
- Müzakere (*Consultation*): Müzakere basamağı, toplumu karar alma süreçlerine sınırlı bir şekilde dahil etmeyi amaçlamaktadır. Yönetim, toplumun görüşlerini dinler, ancak nihai kararlar yine de yönetim tarafından alınmaktadır.
- İkna Olma (*Placation*): Bu basamakta, toplum bir miktar ikna edilmeye yöneltilmektedir ve bazı görüşler dikkate alınabilir, ancak toplumun asıl talepleri karşılanmamaktadır. Yönetim, toplumu bir ölçüde tatmin etmeye çalışır, ancak tam anlamıyla etkileşime geçme niyeti zayıf kalmaktadır.
- Ortaklık (*Participation*): Ortaklık basamağı, daha etkili bir katılım seviyesini temsil etmektedir. Yönetim, toplumu karar alma süreçlerine daha fazla dahil eder ve ortak bir çalışma ilişkisi kurmaya çalışmaktadır ancak, toplumun etkisi tam anlamıyla eşit değildir.
- Devredilmiş Yetki (*Partnership*): Devredilmiş yetki basamağı, toplumun karar alma süreçlerine tam anlamıyla dahil olduğu bir seviyeyi temsil etmektedir. Toplumun yetkileri yönetimle eşit olarak paylaşılır ve ortak bir karar alma süreci oluşturulur.
- Kentlinin Kontrolü (*Citizen Control*): Bu en üst basamak, toplumun tam kontrolünü temsil etmektedir. Toplum, yönetim süreçlerini belirleyen ve yönlendiren ana aktör haline gelir ve bu durumda, kararlar tamamen toplum tarafından alınır ve yönetim, toplumun taleplerine uymaktadır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu araştırma, Kemmis (2009) tarafından tanımlanan eylem araştırması metodolojisine dayanmaktadır. Eylem araştırmasının temel dört aşaması bu çalışmada sistematik bir şekilde uygulanmış ve her aşama, araştırmanın hedeflerine ulaşması için titizlikle planlanmıştır. Bu aşamalar sırasıyla planlama, uygulama, gözlem ve değerlendirme olarak ele alınmıştır.

Planlama: Araştırmanın ilk aşamasında, çalışmanın amacı doğrultusunda Kuştepe Mahallesi'nde gözlemlenen toplumsal ve mekânsal sorunlar belirlenmiş ve bu sorunlara yönelik müdahalelerin tasarlanması için kapsamlı bir planlama yapılmıştır. Bu süreçte, araştırma soruları netleştirilmiş, hedefler belirlenmiş ve uygulanacak yöntemler detaylandırılmıştır. Planlama aşamasında aynı zamanda veri toplama araçları ve analiz teknikleri de özenle seçilmiştir. Kuştepe Mahallesi'nde

yapılacak saha çalışmaları, katılımcı gözlemler ve atölye etkinlikleri bu aşamada belirlenmiş ve mahalle halkının katılımını artırmaya yönelik stratejiler geliştirilmiştir.

Uygulama: Planlanan müdahale ve eylemler, uygulama aşamasında hayata geçirilmiştir. Bu aşamada, araştırmacılar mahalle sakinleri ve yerel liderlerle birebir görüşmeler yaparak veri toplamış, ayrıca atölye etkinlikleri düzenlenmiştir. Uygulama sürecinde elde edilen veriler, planların pratikte nasıl işlediğini anlamak için kullanılmıştır. Katılımcı gözlemler, mahalledeki toplumsal dinamiklerin ve mekânsal dönüşüm süreçlerinin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamıştır. Uygulama aşamasında, öngörülemeyen zorluklara karşı esneklik gösterilmiş ve gerekli uyarlamalar yapılmıştır.

Gözlem: Bu aşamada, uygulanan stratejilerin etkileri sistematik bir şekilde gözlemlenmiş ve değerlendirilmeye alınmıştır. Mahalle sakinlerinin mekânsal algıları ve sosyal etkileşimleri, uygulanan eylemlerin sonuçlarına göre incelenmiştir. Gözlemler, eylemlerin etkinliğini ölçmek ve uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunları belirlemek amacıyla yapılandırılmıştır. Özellikle, Sherry Arnstein'in katılım merdiveni metodolojisi kullanılarak katılım düzeyleri değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular tematik analiz yöntemi ile yorumlanmıştır.

Değerlendirme: Son aşamada, araştırmada uygulanan stratejiler ve elde edilen bulgular kapsamlı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Araştırma süreci boyunca yapılan gözlemler ve toplanan veriler, uygulanan müdahalelerin ne ölçüde başarılı olduğunu değerlendirmek için analiz edilmiştir. Bu aşamada, eylemlerin güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş ve araştırmanın genel başarıları ile eksiklikleri üzerine çıkarımlar yapılmıştır. Değerlendirme, gelecekteki araştırmalara yol gösterici olması açısından önemli bir geri bildirim sağlamıştır.

Bu dört aşama, eylem araştırmasının döngüsel doğasını yansıtarak, araştırmanın her aşamasında elde edilen bulguların sonraki aşamalara katkı sağlamasına ve sürekli bir öğrenme sürecinin devam etmesine imkân tanımıştır. Araştırmacılar, bu yaklaşım sayesinde mahalledeki sosyal ve mekânsal dinamikleri derinlemesine inceleme fırsatı bulmuş ve katılım süreçlerini daha etkili hale getirmek için önemli veriler elde etmiştir.

Veri toplama süreci üç ana aşamadan oluşmaktadır:

1. **Saha Çalışmaları:** Mahalle sakinleri ve esnafla yapılan yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler, mahalle halkının mekân algılarını, sosyal etkileşimlerini ve yaşadıkları sorunları anlamaya yönelik derinlemesine bilgiler sağlamıştır. Bu eylem araştırmasının kapsamını ve geçerliliğini sağlamak amacıyla, Kuştepe Mahallesi'nde gerçekleştirilen çalışmada örneklem büyüklüğü ve yüz yüze görüşme sayıları titizlikle belirlenmiştir. Mahalledeki çeşitli demografik grupları ve sosyo-ekonomik durumları temsil edebilmek için toplam 200 kişilik bir örneklem seçilmiştir. Bu örneklem büyüklüğü, mahalledeki farklı kullanıcı gruplarının ve paydaşların görüşlerini yeterince kapsayarak daha geniş bir temsil sağlamak için uygun bulunmuş olup 182 doğru veri analizi elde edilmiştir. Ayrıca, nitel verilerin derinlemesine analiz edilmesi amacıyla, her biri yaklaşık 30 dakika süren bireysel görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler,

katılımcıların mekâna dair algılarını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini detaylı bir şekilde ortaya koyarak, katılımcı sürecin etkinliğini artırmaya yönelik önemli veriler sağlamıştır. Bu sayılar, hem nicel hem de nitel verilerin dengeli bir şekilde toplanmasını ve analiz edilmesini sağlayarak, araştırmanın güvenilirliğini ve kapsamını artırmıştır.

2. *Katılımcı Gözlemler:* Kuştepe Kent Atölyesi'nin etkinlikleri sırasında katılımcı gözlemler yapılmıştır. Bu gözlemler, mahalle sakinlerinin etkinliklere katılım düzeylerini, etkileşimlerini ve iş birliği süreçlerini analiz etmeye olanak tanımıştır.
3. *Atölye Etkinlikleri:* Mahalledeki sosyal sorunları belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla çeşitli meslek gruplarının katılımıyla düzenlenen atölye etkinlikleri gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikler, mimarlar, şehir plancıları, akademisyenler, sosyologlar, antropologlar ve öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilmiş ve karşılıklı deneyimlerin paylaşıldığı bir ortam oluşturulmuştur.

Araştırmanın en önemli hedeflerinden biri, mahallede yaşayan ve mahalleyi iyi tanıyan genç yerel liderleri bularak, onlarla birlikte çözüm önerileri geliştirmek ve uygulamaktır. Bu amaç doğrultusunda, yaklaşık üç hafta süren mahalle gezileri ve esnafla yapılan görüşmeler sonucunda beş yerel lider belirlenmiş ve "İkimiz" projesi kapsamında KAM ekibi ile iş birliği içinde çalışmalar yürütülmüştür. Bu eylem araştırması, mahalledeki sosyal bağları ve topluluk dayanışmasını güçlendirerek, mekânsal dönüşüm süreçlerine kültürel ve toplumsal bir perspektiften yaklaşmayı hedeflemektedir. Eylem araştırması, sosyal bağları güçlendirme ve toplumsal dayanışmayı artırma amacıyla uygulanan bir araştırma yöntemidir ve genellikle yerel toplulukların katılımını içermektedir. Bu yöntem, uygulayıcıların ve araştırmacıların bir arada çalışarak gerçek dünya sorunlarına çözüm aradığı bir süreçtir ve "İkimiz" projesi kapsamında yapılan mahalle gezileri ve esnafla görüşmeler, bu eylem araştırmasının bir parçası olarak yerel liderlerin belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yerel liderlerin seçilmesi, yerel toplulukların ihtiyaçlarını ve dinamiklerini en iyi şekilde anlayan kişilerin belirlenmesi anlamına gelmektedir. Bu yaklaşım, yerel yönetimlerle iş birliği yaparak, toplulukların ihtiyaçlarına uygun çözümler geliştirmeyi ve toplumsal bağları güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Katılımcılık yaklaşımı, yerel halkın ve liderlerin sürece aktif olarak dahil edilmesini, onların bilgi ve deneyimlerinin projeye katkıda bulunmasını sağlamaktadır. Böylece, mekânsal dönüşüm süreçleri kültürel ve toplumsal bir bakış açısıyla ele alınarak daha etkili ve sürdürülebilir çözümler üretilir.

3.1 Veri Analiz Süreci

Bu eylem araştırmasının veri analiz süreci, toplanan verilerin sistematik ve kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi üzerine kuruludur. Veri analiz süreci, saha çalışmaları, katılımcı gözlemler ve atölye etkinliklerinden elde edilen verilerin nitel analiz teknikleriyle incelenmesini içermektedir.

Tematik Analiz: Saha çalışmaları ve katılımcı gözlemden elde edilen veriler, tematik analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Tematik analiz, verilerin kodlanması ve kategorilere ayrılması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Bu yöntem, mahalle sakinlerinin mekân algılarını ve katılım süreçlerini derinlemesine anlamak için kullanılmıştır. Tematik analiz, katılımcı süreçlerin nasıl yönetildiğini ve yönetim kademesi ile bireyler arasındaki etkileşimin nasıl olduğunu incelemektedir. Bu, sürecin etkili

bir şekilde nasıl yürütüldüğünü ve karar alma süreçlerine katılımın nasıl artırıldığını anlamaya yardımcı olmaktadır. Kuştepe Mahallesi'ndeki eylem araştırmasında verilerin derinlemesine anlaşılmasını ve yorumlanmasını sağlayarak, mekânın kullanıcılarının algılarını ve ihtiyaçlarını detaylı bir şekilde ortaya koyarak, karar alma süreçlerinde ve gelecekteki planlamalarda kullanılacak değerli veriler sağlamıştır. Çalışmada tematik analiz kullanarak, mekânın mevcut durumunu, toplumsal dinamiklerini ve gelecekteki gelişim alanlarını daha iyi analiz edilebilmektedir. Ek olarak mekânın kimliğinin korunması ve sürdürülebilirlik stratejilerinin nasıl geliştirildiğini belirlemek için de kullanılan analiz, mekânın değişim süreçlerinde nasıl bir kimlik koruma stratejisi benimsendiğini ve bu stratejilerin etkinliğini değerlendirmeye olanak tanımaktadır.

Katılım Merdiveni Değerlendirmesi: Kuştepe Kent Atölyesi tarafından gerçekleştirilen etkinliklerden elde edilen veriler, Sherry Arnstein'in katılım merdiveni metodolojisi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu metodoloji, katılım düzeylerini objektif bir şekilde değerlendirmek için kullanılmıştır. Atölye faaliyetlerinden elde edilen katılım verileri, mahalle sakinlerinin etkinliklere katılım düzeylerini ve bu süreçte ne kadar etkili olduklarını analiz etmeyi sağlamıştır. Çalışmada, katılım merdiveni yaklaşımının yerel düzeylerle kentsel dönüşüm sürecinin katılımcı politika benimsenmesindeki faydaları ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir. Katılım merdiveni, bireylerin ve toplulukların kentsel dönüşüm süreçlerine katılımını anlamak ve yönetmek için etkili bir çerçeve sunmaktadır ve bu yaklaşım, katılım düzeylerini belirleyerek, yerel halkın sürecin her aşamasında daha etkin bir şekilde yer almasını sağlamaktadır. Kuştepe Mahallesi örneğinde, bu yöntem, yerel sakinlerin mekânın dönüşüm süreçlerine aktif bir şekilde dahil edilmesini ve bu süreçlerin şeffaflığını artırmayı mümkün kılmıştır. Katılım merdiveni, halkın karar alma süreçlerinde daha yüksek düzeyde yer almasını teşvik ederek, mekânın ihtiyaçlarına daha uygun çözümler geliştirilmesine olanak tanımıştır. Ayrıca, bireylerle yapılan birebir görüşmeler ve yerel halkın süreci yönetmesine izin verilmesi, toplulukların kendilerini ifade etmeleri ve yerel ihtiyaçları doğrudan iletmeleri için bir platform sağlamıştır. Bu, mekânın kullanıcılarıyla etkileşimi artırmış ve dönüşüm sürecinde toplumsal dayanışmayı güçlendirmiştir. Katılım merdiveni yaklaşımının kentsel dönüşüm süreçlerine entegre edilmesi, mekânın hem işlevsel hem de kültürel kimliğinin korunmasına katkıda bulunarak, sürdürülebilir ve kapsayıcı çözümler üretmeye olanak sağlamıştır. Bu bağlamda, katılım merdiveni yaklaşımı, kentsel dönüşüm projelerinde toplumsal katılımın artırılmasını ve yerel düzeylerde daha etkili ve uyumlu politikaların geliştirilmesini destekleyen önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Algı Haritaları: Kuştepe Mahallesi'nde yapılan algı haritaları, bireylerin mekân algılarını ve mahalle hakkındaki düşüncelerini görsel olarak temsil eden önemli araçlar olmuştur. Algı haritaları, katılımcıların mekânla ilgili görüşlerini daha somut bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olmuştur. Çalışmada, algı haritalarının oluşturulması, mevcut yerleşik halkın kentsel dönüşüm sürecine katılımını ele almak açısından önemli bir yöntem olarak kullanılmıştır. Algı haritaları, bireylerin mekânla ilgili algılarını ve bu mekânlara yönelik tutumlarını görselleştirerek, kentsel dönüşüm projelerinde toplulukların ihtiyaçlarını ve beklentilerini daha iyi anlamaya yönelik kritik bilgiler sunmuştur ve bu haritalar, yerleşik halkın hangi alanlara daha fazla ilgi gösterdiğini, hangi bölgelerde müdahale gerektiğini ve mekânın hangi özelliklerinin önem taşıdığını belirlemede etkili olmaktadır. Algı haritalarının yardımıyla, kentsel dönüşüm sürecinde halkın görüşleri ve deneyimleri doğrudan yerel

planlama ve tasarım kararlarına entegre edilebilmiştir. Bu yaklaşım, topluluk üyelerinin sürece aktif katılımını teşvik ederek, dönüşüm projelerinin daha yerel ve kullanıcı dostu çözümler üretmesine olanak tanımıştır. Kentsel dönüşüm sürecinde yerleşik halkın katılımını güçlendiren ve mekânın kullanıcılarının ihtiyaçlarına daha uygun çözümler geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

4. BULGULAR

4.1 Kuştepe'nin Mekânsal ve Ekonomik Değişimi

Kuştepe Mahallesi, İstanbul'un Şişli ilçesinde yer alması ve stratejik konumu nedeniyle önemli mekânsal ve ekonomik değişim süreçlerine tanıklık etmiştir. Mahallenin çevresinde bulunan alışveriş merkezleri, plazalar ve ana ulaşım akslarına yakınlığı, bölgedeki ekonomik baskıların ve yapılaşmanın artmasına yol açmıştır. Bu durum, mahallenin sosyal dokusunu ve yaşam kalitesini derinden etkilemiştir. Kuştepe Mahallesi'nin dönüşümü, kentsel dönüşüm süreçlerinin sosyal, ekonomik ve kültürel boyutlarını anlamak için önemli bir örnek teşkil etmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri, yalnızca fiziksel mekânların iyileştirilmesini değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yapıların da desteklenmesini hedeflemelidir. Bu süreçte, mahalle sakinlerinin katılımı ve toplumsal bağların korunması, başarılı bir dönüşüm için kritik öneme sahiptir (Kılınç ve Çelik, 2018). Kentsel dönüşüm süreçlerinde, yerel halkın ve diğer ilgili aktörlerin katılımı teorik olarak önemsenmesine rağmen, pratikte bu katılım genellikle yüzeysel kalmakta ve halkın karar süreçlerine gerçek anlamda dahil edilmediği görülmektedir. Özellikle dar gelirli mahallelerde, dönüşüm projeleri sonucunda mülksüzleşme ve ekonomik sıkıntılar yaşanmakta, sosyal dayanışma ağları zayıflamakta ve bu kesimler kent yaşamından dışlanmaktadır (Türkün, 2021). Yerel yönetim ise kolektif eylemi engelleyici ve politik fırsatları daraltıcı bir tutum sergilemekle birlikte, süreçte adaletsizlik ve hak kaybı gibi sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum, yeni politik fırsatlar doğurabilir. Sonuç olarak, mahalledeki dönüşüm süreci, sosyal konut alanının özgün özellikleri ve yönetim politikaları arasındaki etkileşimi anlamak için önemli bir vaka sunmaktadır (Duman ve Coşkun, 2016).

Kuştepe Mahallesi örneği, kentsel dönüşüm projelerinin çok boyutlu etkilerini ve bu projelerin toplumsal ve kültürel dinamiklerle nasıl uyumlu hale getirilebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, akademik çalışmalar ve saha araştırmaları, dönüşüm süreçlerinin daha iyi anlaşılmasını ve planlanmasını sağlayacak değerli bilgiler sunmaktadır. Örneğin, Eseler ve diğerleri (2021) çalışmalarında Kuştepe Mahallesi'nde yaşanan sosyal ve ekonomik dönüşümleri analiz etmektedir. Göç, yoksulluk, işsizlik ve sosyal dışlanma gibi sorunların, kentsel dönüşüm projeleriyle nasıl ele alındığı ve çözümlendiği incelenmektedir. Ayrıca, mahalledeki toplumsal dinamikler ve kültürel pratikler üzerine de kapsamlı değerlendirmeler sunulmaktadır. Konut piyasasında dengeyi sağlamak için, sosyal konut projeleri ve sürdürülebilir konut politikaları geliştirilmelidir. Göç hareketlerinin konut üzerindeki etkilerini yönetmek için yerel yönetimlerin daha etkili politikalar üretmesi gerekmektedir. Göç ve konut piyasası üzerindeki etkileşimleri daha iyi anlamak için sürekli araştırma ve izleme yapılmalıdır. Bu, kentsel dönüşüm projelerinin etkilerini değerlendirmek ve gerektiğinde müdahalelerde bulunmak için önemlidir. Gelecekteki araştırmalar, bu dinamiklerin daha derinlemesine anlaşılmasına ve daha etkili politikaların geliştirilmesine yardımcı olabilir (Uzun, 2023).

Kuştepe Mahallesi, özellikle göçle gelen insanların yerleştiği, sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı grupların yaşadığı bir alan olarak dikkat çekmektedir. Mahallede yaşanan yoğun göç dalgaları, demografik yapının sürekli olarak değişmesine ve bu durumun sosyal ve ekonomik yapıya etkilerine yol açmıştır. Ayık (2015) tarafından yapılan çalışmalar, Kuştepe Mahallesi'nin dönüşümüne dair mekânsal, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla kapsamlı analizler sunmaktadır. Bu bağlamda, Kuştepe'nin mekânsal ve ekonomik değişimi, yalnızca fiziksel yapıların değil, aynı zamanda mahallede yaşayan toplulukların sosyal ve ekonomik yaşamlarını da derinden etkilemektedir.

4.1.1 Sosyal Yapının Korunması ve Geliştirilmesi

Kuştepe Mahallesi, 1950'lerden itibaren yoğun göç alan bir bölge olarak dikkat çekmektedir. Özellikle Anadolu'dan İstanbul'a göç eden insanların yerleştiği bu bölge, zamanla gecekondular mahallelerine ev sahipliği yapmıştır. Mahallenin tarihsel gelişimi, göç dalgaları ve buna bağlı olarak değişen demografik yapısıyla şekillenmiştir. Bu sürecin detayları, Canbulut ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında da belirtildiği gibi, mahallenin demografik yapısı, göç hareketleri ve toplumsal bağları üzerine yapılan detaylı analizlerle desteklenmektedir (Canbulut vd. 2018).

Kentsel dönüşüm sürecinde, mahalle sakinlerinin katılımı ve toplumsal bağların korunması, başarılı bir dönüşüm için kritik öneme sahip olmaktadır (Kılınc ve Çelik, 2018). Kuştepe Mahallesi'nde yaşanan sosyal ve ekonomik dönüşümler, göç, yoksulluk, işsizlik ve sosyal dışlanma gibi sorunlar çerçevesinde incelenmiştir (Eseler vd., 2021). Ayrıca, mahallenin toplumsal dinamikleri ve kültürel pratikleri üzerine kapsamlı değerlendirmeler sunulmuştur.

Araştırmamızda da Kuştepe'deki sosyo-mekânsal dönüşüm sürecinin, mevcut sosyal yapının korunması ve geliştirilmesi açısından çeşitli zorluklar yarattığı görülmüştür. Mevcut sakinlerin ekonomik ve sosyal durumu göz önüne alındığında, yüksek gelirli yeni sakinler ile düşük gelirli mevcut sakinler arasında sosyal uyum sağlamak zor olmuştur. Bu durum, sosyal gerilimleri artırmış ve toplumsal bağların zayıflamasına neden olmuştur. Ayrıca, dönüşüm sürecinde mevcut sosyal hizmetlerin ve altyapının yetersiz kalması, bölgedeki sosyo-ekonomik dengesizlikleri daha da derinleştirmiştir. Bu, Kuştepe'nin hem fiziksel hem de sosyal yapısının sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi için kapsamlı ve bütüncül politikaların gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kuştepe Mahallesi'nin nüfusu yapısının genç ve yaşlı oranı, göçmen kökenli bireylerin varlığı ve aile yapısı gibi faktörler, bölgenin sosyo-ekonomik profili üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir ve mahallede göçmen nüfusun önemli bir oranı bulunmaktadır. Bu durum, yerel iş gücü piyasası, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi alanlarda çeşitli sosyo-ekonomik zorluklar yaratabilmektedir. Kuştepe Mahallesi'nde hanehalkı gelir düzeyi genellikle düşük-memur gelir grubunda yer almaktadır. İşsizlik oranı ve düşük ücretli işler, bölge sakinlerinin ekonomik durumunu etkileyen başlıca faktörlerdendir (Palaz, 2021). Temel ihtiyaçların karşılanmasında zorlanma ve tasarruf yetersizliği gibi ekonomik zorluklar, hanehalkının yaşam kalitesini doğrudan etkileyebilmektedir ve Kuştepe Mahallesi'ndeki kentsel dönüşüm öncesi sosyo-ekonomik durum, çeşitli zorluklar ve fırsatlar sunmaktadır. Düşük gelir düzeyi, eğitim eksiklikleri ve kötü konut koşulları, dönüşüm sürecinde dikkate alınması gereken önemli faktörlerdir. Sosyo-ekonomik iyileşme sağlamak için, kentsel dönüşüm projelerinin sadece fiziksel

yenilemelerle sınırlı kalmaması, aynı zamanda sosyal ve ekonomik destek mekânizmalarını da içermesi gerekmektedir (Yapraklı ve Noksan, 2021).

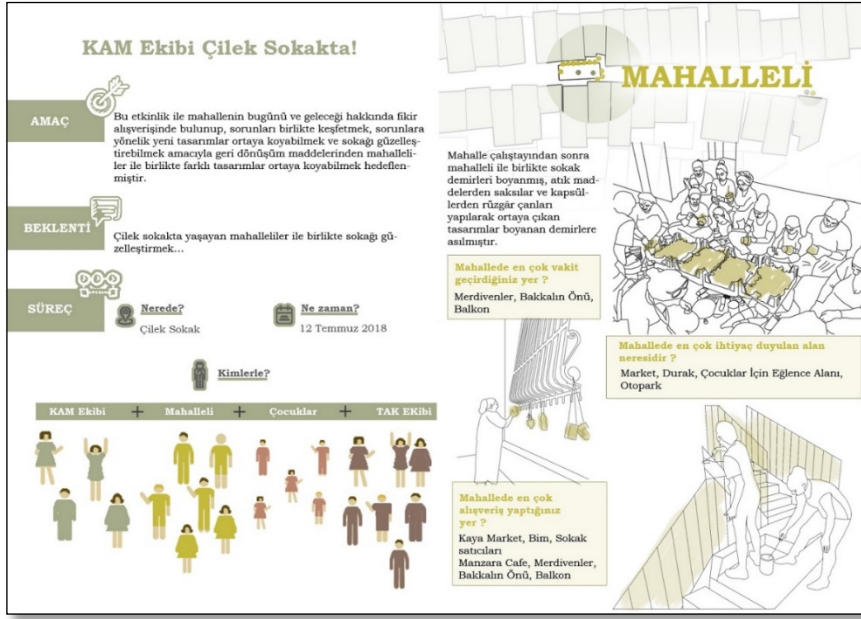
Mahallede yaşanan ekonomik baskılar ve kentsel dönüşüm süreci, sosyal adalet ve toplumsal bağlar açısından önemli sorunlar yaratmıştır. Kentsel dönüşüm projeleri, genellikle piyasa odaklı yaklaşımlar içerdiğinden, mevcut sakinlerin ihtiyaçları ve talepleri göz ardı edilebilmektedir. Bu durum, sosyal dışlanma ve toplumsal bağların zayıflaması riskini artırmaktadır.

4.2 Yerel Yönetim ve Belediye Hizmetleri: Kent Atölye Merkezi

Kuştepe, Şişli Belediyesi'nin idari sınırları içinde yer almakta olup, yerel yönetimle olan ilişkisi ve belediye hizmetlerinden nasıl etkilendiği açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Şişli Belediyesi, mahalledeki kentsel dönüşüm projelerinde aktif rol oynamış ve çeşitli katılım süreçleri düzenlemiştir. Örneğin, Kent Atölyeleri Merkezi (KAM) aracılığıyla mahallede çeşitli sokak ve mahalle etkinlikleri düzenlenmiş, mahalle sakinlerinin sorunlarına çözüm önerileri geliştirilmiştir. Mahalle sakinlerinin katılımı, başarılı bir kentsel dönüşüm süreci için kritik öneme sahiptir. Kuştepe'de, Kent Atölyeleri Merkezi'nin düzenlediği etkinlikler aracılığıyla, mahalle sakinlerinin katılımı teşvik edilmiş ve toplumsal bağların güçlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu katılım süreçleri, mahalledeki sosyal dinamiklerin korunması ve geliştirilmesi açısından önemlidir.

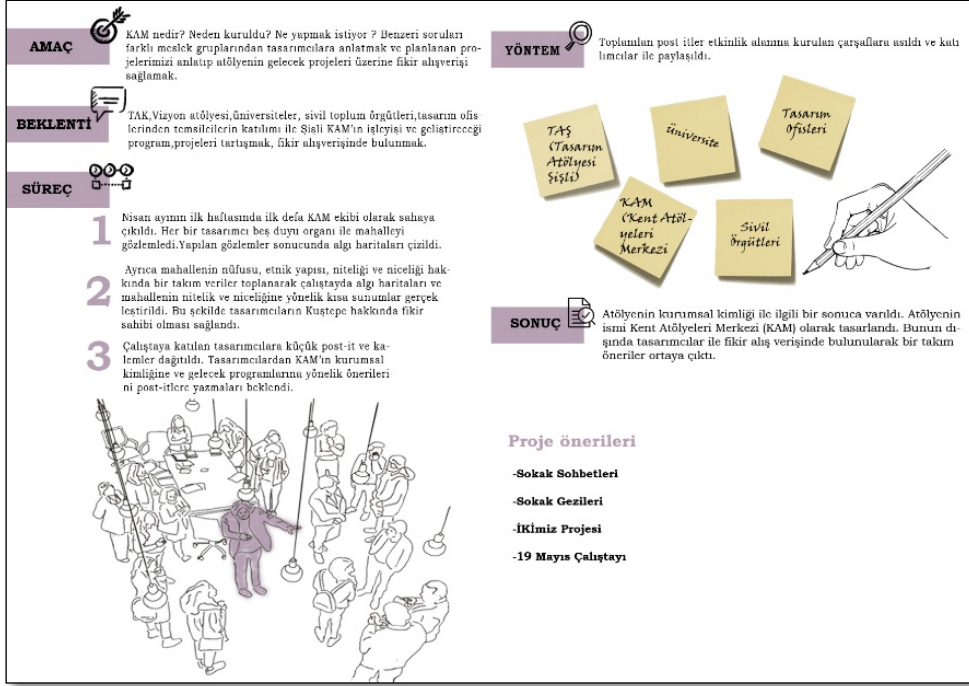
4.2.1 Kent Atölyeleri Merkezi (KAM) ve Katılım Süreci

Kent Atölyeleri Merkezi (KAM), Şişli Belediyesi'nin Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü bünyesinde kurulan bir katılımcı odaklı tasarım ofisi olarak kullanılmaktadır. Atölyenin temel amacı, potansiyel bir kentsel dönüşüm sürecinde mekân ve yaşam üzerindeki sosyal etkileri belirlemektir., KAM çeşitli sokak ve mahalle etkinlikleri düzenleyerek tasarımcıları ve mahalle sakinlerini bir araya getirmiştir. Bu etkinlikler, hem mahalle sakinlerinin mevcut sorunlarına çözüm önerileri geliştirmelerine olanak tanımış, hem de mahalle sakinlerinin talep ettiği ve geleceğe dair öngörüler hakkında fikir alışverişinde bulunmalarını sağlamıştır. Sokak etkinlikleri sosyal etkileri belirlemede araç olarak kullanılmıştır. (Şekil 1). Bu bağlamda, sokak etkinlikleri mekân ve yaşam üzerindeki sosyal etkileri belirlemede bir araç olarak kullanılmıştır.



Şekil 1 KAM Ekibi Sokak Uygulamalarından Bir Örnek

Mekâna yönelik katılımcıların kendi değerleri ile mahalleyi inşa etmeyi, çözüm üretmeyi ve yaşadıkları mekân üzerinde düşünmeye teşvik etmeyi ve bu amaçlarla çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Bu bağlamda çeşitli meslek grupları; mimarlar, şehir plancıları, akademisyenler, sosyologlar, antropologlar ve öğrencilerin katılımını sağlayarak karşılıklı deneyimlerin paylaşıldığı bir ortam oluşturulmuştur. Bu amaçları Kuştepe’de mahalle bazında da sürdürebilmek için amaçlı ek olarak Kuştepe Kent Atölyesi kurulmuştur. Mahallelinin ulaşabileceği, mahalle özelinde sorunları ve çözümleri tartışabileceği bir ortam oluşturulmuştur. Öncelikle Kuştepe mahallesinde yaşayan, mahalleyi iyi tanıyan, sorunları saptayabilen ve KAM ekibi ile çalışıp, mahalle hakkındaki sorunları ve beklentileri keşfedecek, çözüm önerilerini ise birlikte tasarlayacak genç yerel liderleri bulmak amaçlanmıştır. “Nasıl bir mahallede yaşamak istiyorsunuz?” sorusundan hareketle yerel liderler ile süreci tasarlamak, yerel liderler aracılığıyla mahalle hakkındaki sorunları, istekleri, çözüm önerilerini anlayabilmek, yerel liderleri mahalleleri üzerinde düşünmeye teşvik etmek ve çözüm önerileri üzerinde söz sahibi yapmak istenmiştir. Yerel liderleri bulabilmek için yaklaşık 3 haftalık bir süre içerisinde mahalleye geziler düzenlenerek, mahalle esnafı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler sonucunda mahallede yaşayan 5 lider ile tanışılmış, toplantılar düzenlenmiştir. KAM ekibindeki her üye yerelde ikizini bulduğu bu uygulamada “ikimiz” projesi olarak adlandırılmış ve seçilen yerel liderlere anlatılmıştır.



Şekil 2 Mekânda Belirlenen Yöntemlerin Taslak Gösterimi

KAM, Şişli Belediyesi'nin Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü bünyesinde kurulan bir katılımcı odaklı tasarım ofisi olarak, mahalle sakinlerinin yaşadıkları mekân üzerinde düşünmelerini ve bu mekânı kendi değerleriyle inşa etmelerini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda, çeşitli sokak ve mahalle etkinlikleri düzenlenmiş, bu etkinlikler aracılığıyla tasarımcılar, akademisyenler, sosyologlar, antropologlar, öğrenciler ve mahalle sakinleri bir araya getirilmiştir. Bu etkinlikler, mahalle sakinlerinin mevcut sorunlarına çözüm önerileri geliştirmelerine olanak tanımış, geleceğe dair öngörüler hakkında fikir alışverişinde bulunmalarını sağlamıştır. Özellikle sokak etkinlikleri, mekân ve yaşam üzerindeki sosyal etkileri belirlemede bir araç olarak kullanılmıştır. Bu süreçte, mahallede yaşayan ve mahalleyi iyi tanıyan genç yerel liderlerle çalışılmış, "Nasıl bir mahallede yaşamak istiyorsunuz?" sorusu üzerinden mahalleye dair sorunlar ve çözüm önerileri belirlenmiştir. Bu çalışmanın önemi, mahalle sakinlerinin yaşadıkları yer üzerinde düşünmeye teşvik edilmesi ve bu sürece katılım sağlamasıyla, daha anlamlı ve sürdürülebilir çözümlerin geliştirilmesine olanak tanınmasında yatmaktadır. Kuştepe Mahallesi'nde yerel liderlerle yürütülen bu süreç, topluluk katılımının artırılması, yerel sorunların daha iyi anlaşılması ve mahalle sakinlerinin kendi yaşam alanları üzerindeki kontrolünü güçlendirmek adına önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir.

4.2.2 Algı Haritaları ve Katılım Merdiveni Yaklaşımı

Algı haritaları, bireylerin veya grupların belirli bir konu hakkındaki algılarını görsel olarak temsil eden araçlar olarak kullanılmıştır (Gülmez ve Boyraz, 2022). Katılım merdiveni yaklaşımı, insanların organizasyona katılım düzeylerini temsil eden bir metafor olarak kullanılmıştır. Bu süreçte, bireylerle birebir görüşmeler yapılmış, yerel halkın katılımı sağlanmış ve mekânda taleplerin toplanması ve mekâna ait bireylerin sürece yön vermeleri sağlanmıştır (Yarar, 2018).

Algı haritası, bireylerin veya grupların belirli bir konu, ürün, marka veya konum hakkındaki algılarını görsel olarak temsil eden bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu haritalar, belirli özellikler veya nitelikler etrafında algıların nasıl dağıldığını veya birbirleriyle ilişkili olduğunu göstermek amacıyla tespit edilmektedir. Genellikle puanlama veya derecelendirme ölçekleri kullanılarak oluşturulan algı haritaları, belirli bir konuya ilişkin algıların net bir şekilde görselleştirilmesini sağlamaktadır (Gülmez ve Boyraz, 2022). Algı haritaları, bireylerin veya grupların belirli bir konu hakkındaki algılarını görsel olarak temsil eden araçlar olarak kullanılır ve bu araçlar, projelerin ve karar alma süreçlerinin daha demokratik ve kapsayıcı olmasını sağlamaktadır. Kuştepe Mahallesi'nde yapılan algı haritaları çalışmaları, katılımçılık ilkelerini ve mekânın objektif bir şekilde tanımlanmasını sağlamış, bu sürecin etkileri somut bir biçimde ortaya konmuştur. Kuştepe Mahallesi'nde gerçekleştirilen algı haritaları, bireysel görüşmeler yoluyla elde edilen verilerle oluşturulmuştur. Bu süreçte, mahalle sakinleriyle yapılan birebir görüşmeler, onların mekân hakkındaki algılarını, düşüncelerini ve ihtiyaçlarını detaylı bir şekilde ortaya koymuştur. Görüşmeler sırasında toplanan bilgiler, belirli nitelikler veya özellikler etrafında puanlama ve derecelendirme ölçekleri kullanılarak görselleştirilmiş, böylece algı haritaları oluşturulmuştur.

Bireysel görüşmeler, katılımçıların mekân hakkındaki algılarını daha somut bir şekilde ifade etmelerine olanak tanımıştır. Bu görüşmeler, katılımçıların kişisel deneyimlerini ve mekâna dair görüşlerini doğrudan paylaşmalarını sağlamış, böylece algı haritalarında bireylerin mekân hakkındaki gerçek ve çeşitli perspektifleri yansıtmıştır. Bu süreç, karar alma ve proje geliştirme aşamalarında önemli bir araç olarak kullanılmaktadır ve Kuştepe Mahallesi'nde gerçekleştirilen çalışmalar, bu yaklaşımın mekân yönetimi ve tasarımında nasıl etkili bir şekilde uygulanabileceğini göstermektedir.

Algı haritası, katılımçılık kapsamında da önemli bir araç olarak kullanılabilir. Katılımcı odaklı projelerde veya karar alma süreçlerinde, katılımçıların belirli bir konu veya durum hakkındaki algılarını anlamak ve görselleştirmek için algı haritaları önemli bir rol oynamaktadır. Atölye çalışmalarında veya topluluk toplantılarında, katılımçıların fikirlerini, düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşmalarını sağlayan algı haritaları, katılımçıların görüşlerini daha net bir şekilde anlamak için belirlenmektedir. Bu, daha etkili iletişim, daha iyi anlayış ve daha katılımcı bir karar alma süreci sağlamaktadır (Yarar, 2018).

Algı haritaları, katılımçıların projeye veya konuya ilişkin düşüncelerini daha somut bir şekilde ifade etmelerine yardımcı olmuştur. Bu araç sayesinde, daha etkili iletişim kurulmuş, katılımçıların görüş ve önerileri daha iyi anlaşılabilir ve bu süreç, karar alma süreçlerinde daha geniş katılım sağlanmasına katkıda bulunmuştur. Algı haritalarının kullanımı, katılımçılık ve karar alma süreçlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Katılımçıların algılarını görsel olarak temsil etmesi, projelerin ve süreçlerin

SED raporları, kamu, özel sektör ve bankalar tarafından kullanılmaktadır. Kamu ve özel sektör, projelerin, yatırım ürünlerinin ve hizmetlerin toplum üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde öncüdür. Bankalarda ise büyük projelere verilecek hibe ve kredilerden önce SED raporu hazırlanması istenmektedir. Örneğin, Dünya Bankası büyük projelerde ÇED raporunun yanında SED raporunu da zorunlu tutmakta, Avrupa Yatırım Bankası ise büyük projelerde çevresel, sosyal ve iklimsel etkileri değerlendiren standartlara uyulmasını talep etmektedir. Özel bankalar da 20 milyon doların üzerindeki projelerde "Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirme Modeli" ilkelerine uyulmasını şart koşarak kredi vermektedir.

Sosyal Etki Tasarımı süreci, kentsel müdahale alanlarında yaşanabilecek olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için şu aşamaları içermektedir (Özcan ve Peker, 2018):

- Sorunları araştırma ve keşfetme süreci,
- Empati kurulan uzlaşmacı bir katılım süreci,
- Çözüm odaklı stratejik tasarım süreci.

Bu süreçte tasarımcılar, sorunlara veya sorunları anlamaya yönelik etkinlikler tasarlar ve bu etkinliklerde mahallelinin sorunlarını analiz etmeye yarayan yöntemler seçilir. Etkinliklerin sonunda tasarımcılar, almak istedikleri bilgiyi elde ederken mahalleli de sürece dahil olur ve taleplerini/sorunlarını daha açık bir şekilde dile getirir.

Kent Atölyeleri Merkezi, Kentsel Strateji'nin oluşturduğu yöntem kartlarından seçtiği yöntemlerle tasarımcılar, çeşitli meslek grupları, öğrenciler ve öğretim görevlileriyle, Kuştepe Kent Atölyesi ise mahallelilerle bir araya gelmiştir. Atölyeler, 2018-2019 yılları arasında faaliyet göstermiştir. Bu süre zarfında pek çok etkinlik düzenlenmiş ve Kuştepe Kent Atölyesi'nin yaptığı üç mahalle etkinliği, Arnstein'in katılım merdivenine göre katılım derecesiyle değerlendirilmiştir.

19 Mayıs Gençlik Çalıştayı kapsamında, yerel liderler ile Kuştepe gençlerin bir araya getirilmesi, mahallenin sorunlarını ve beklentilerini birlikte keşfetmek ve ortaya koymak amaçlanmıştır. "İkimiz" projesi kapsamında Kuştepe yerel liderlerle buluşmuş ve genç yerel liderler (ikizlerimiz) ile Kuştepe'nin sosyal ve fiziksel sorunlarının tartışılması ve çözüm bulunması hedeflenmiştir. Etkinlik sırasında katılımcılara yöneltilen "EN soruları" ile mahalle ve mahallelilerin derinlemesine analiz edilmesi amaçlanmıştır. Mahallenin EN'leri soruları belirlenmiş ve konu başlıkları gruplanmıştır. Bu konu başlıklarından bazıları:

- En çok kullandığınız mekânlar (sokak, cadde, kafe, AVM) nelerdir?
- En önemli sorun nedir?
- En sevdiğiniz karakter kimdir?
- En rahatsız olunan konu nedir?
- En çok konuşulan konu nedir?

Çilek Sokak Çalıştayı kapsamında, etkinlik öncesinde Çilek sokağın nicelik ve niteliksel yapısını ortaya koyabilmek amacıyla sokakta yaşayan mahalleliler ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonrasında sokağın aydınlatma, ilaçlama ve temizlik sorunları tespit edilmiş ve bu sorunlara yönelik müdahalelerde bulunulmuştur. Ayrıca gözlemler sonucunda sokakta çok sayıda korkuluk demirlerinin olduğu fark edilmiş ve sokak sakinlerinin istekleri doğrultusunda bu demirlerle ilgili boyama ve tasarım uygulamaları planlanmıştır. Etkinlikte öncelikle mahallenin bugünü ve geleceği hakkında fikir alışverişinde bulunulmuş, sorunları birlikte keşfetmek, sorunlara yönelik yeni tasarımlar ortaya koymak ve sokağı güzelleştirmek amacıyla dönüştürülebilir maddelerle mahallelilerle birlikte farklı tasarımlar gerçekleştirilmiştir. Etkinlik esnasında mahalleliye “EN soruları” yöneltilmiş ve bu etkinlikte yetişkinler ve çocuklar ayrı gruplar olarak değerlendirilmiştir:

- Mahallenin en önemli sorunu nedir?
- Mahallede en çok kullandığınız sokak ve merdivenler hangileridir?
- Mahallede kendinizi en güvenli hissettiğiniz yer neresidir? / neden?
- Mahallede en çok alışveriş yaptığınız yer?
- Mahallede en çok vakit geçirdiğiniz yer?
- Mahallede en çok ihtiyaç duyulan mekân nedir?
- Mahalle dışında en çok hangi semt ve ilçeleri ziyaret ediyorsunuz? Neden?
- En çok hangi semtte yaşamak isterdiniz?

Kumru Sokak etkinliğinde de diğerlerinde olduğu gibi mahallenin bugünü ve geleceği hakkında fikir alışverişinde bulunulmuş, sorunları birlikte keşfetmek, sorunlara yönelik yeni tasarımlar ortaya koymak ve sokağı güzelleştirmek amaçlanmıştır. Etkinlik esnasında mahalle sakinleri demografik özelliklerine göre kadınlar, çocuklar, erkekler ve yaşlılar olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Gruplara çeşitli sorular yöneltilmiş, mahalleleri hakkında sorun ve istekler her gruptan ayrı ayrı toplanmıştır. En çok ortaya çıkan sorunlar öncelik kazanmıştır. Tasarım sürecinde bu sorunlar göz önünde bulundurulmuş ve mahallelilerle birlikte çözüm önerileri tartışılarak uygulamaya geçilmiştir. Mahalledeki çocuk sayısının fazlalığı ve çocuk alanlarının yetersizliği nedeniyle mahallelilerle birlikte sokağa seksek çizilmesi planlanmıştır. Etkinlik sonrası yapılan denetimlerde seksek çizilen yerlere araç park edilmediği ve oyun alanlarının korunduğu görülmüştür. Sokağı güzelleştirmek için sokağın belli noktalarına saksılar yerleştirilmiş ve bu saksılar mahallelilerle birlikte boyanarak çiçekler dikilmiştir. Sokakta oturulabilecek birimler tasarlanarak mahallelilerle birlikte renklendirilmiştir.

Arnstein'in katılım merdiveni yaklaşımı, insanların bir organizasyona katılım düzeylerini temsil etmek için kullanılan bir metafor olarak uygulanmıştır. Bu yaklaşım, insanların katılım düzeylerini beş farklı seviyede değerlendirir ve her seviyenin kendine özgü özellikleri ve gereksinimleri bulunmaktadır. Uygulama kapsamında bireylerle birebir görüşmeler yapılmış, yerel halkın katılımı ile süreç yönetilmiş, geleceğe yönelik mekânda nelerin talep edildiği bilgisi toplanmış ve mekâna ait bireylerin sürece yön vermesi sağlanmıştır. Bu bağlamda, Arnstein'in katılım merdiveninin müzakere aşaması, bireylerin süreçteki mekâna yaklaşımında temel alınmıştır. Mekânda yapılan uygulamalar, katılımcı bir süreç yürüterek mekân odaklı olarak gerçekleştirilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma, Kuştepe Mahallesi'nde gerçekleştirilen bir eylem araştırmasının özgünlüğünü ve önemini vurgulamaktadır. Yönetim kademesi ile mahalle sakinlerini buluşturmanın yanı sıra, mekânı birden çok disiplinden araştırmacılarla birlikte keşfetmek, her alana özgü ihtiyaç analizlerinin çıkarılmasını sağlamıştır. Bu analizler, mekândaki yansımaların tartışılmasına ve geleceğe yönelik öngörülerin planlanmasına olanak tanımıştır. Disiplinler arası yaklaşım, mekânın ihtiyaçları ve potansiyeli hakkında daha kapsamlı bir anlayış geliştirmeye yardımcı olmuştur. Yönetim kademesi ve bireylerin sürecin her aşamasında yer alması, karar alma süreçlerine katılımı artırmış ve mekânın kullanıcılarına daha uygun çözümler üretilmesini sağlamıştır. İhtiyaç analizleri ve gelecek öngörülerini, mekânın uzun vadeli planlamasına yönelik önemli ipuçları sunarak, mekânın sürdürülebilirliğini ve kullanıcılar üzerindeki olumlu etkisini artırmıştır.

Eylem araştırması kapsamında, sürecin bireylerle iletişim halinde olması katılım merdiveni yaklaşımı ile değerlendirilmiştir. Katılım düzeylerini belirlemek ve mekânın yansımalarını çözümlenmek büyük önem taşımaktadır. Yönetim kademesi ile bireyleri buluşturmak ve mekânı farklı disiplinlerden araştırmacılarla keşfetmek, mekânın ihtiyaçlarını ve potansiyelini daha iyi anlamaya ve geleceğe yönelik daha sağlam planlar yapmaya yardımcı olabilecek veriler sunmuştur. Bu yaklaşım, mekânın kullanıcılarına daha iyi hizmet verilmesini ve mekânın etkili bir şekilde yönetilmesini sağlamaktadır. Katılım merdiveni yaklaşımı, insanların bir organizasyona veya sürece katılımını daha iyi anlamak ve yönetmek için kullanılmıştır. Saha çalışması ile bireylerle birebir görüşmeler yapılması ve yerel halkın süreci yönetmesine olanak tanınması, katılımcı süreçleri teşvik ederek mekânın kullanıcılarıyla etkileşimi artırmış ve mekânın ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verilmesini sağlamıştır.

Araştırma sürecinde oluşturulan algı haritaları, bireylerin mekânsal algılarını ve mekâna dair tutumlarını görselleştirmiştir. Bu haritalar, mekânın kullanıcıları tarafından nasıl algılandığını ve hangi alanların daha fazla ilgi veya müdahale gerektirdiğini ortaya koymuştur. Algı haritaları, mekânsal planlama ve tasarım süreçlerinde kritik bilgiler sağlayarak, mekânın kullanıcı dostu ve işlevsel olmasına katkıda bulunmuştur.

Kuştepe Mahallesi'nde gerçekleştirilen atölye çalışmaları, topluluk üyelerinin aktif katılımını sağlayarak, yerel sorunların tespit edilmesine ve çözüm önerilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Atölye çalışmaları sırasında, mahalle sakinlerinin mekâna dair algıları ve beklentileri derinlemesine incelenmiş ve bu süreçte toplumsal bağların güçlenmesine yönelik önemli adımlar atılmıştır. Katılımcı süreçlerin teşvik edilmesi, mahallede yaşayan bireylerin kendi yaşam alanları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmasına olanak tanımış ve topluluk dayanışmasını artırmıştır.

Kentsel dönüşüm sürecinde katılımcı yaklaşımlar, mekânın kullanıcılarına daha iyi hizmet verilmesini sağlayarak mekânın kullanımının daha etkili ve sürdürülebilir olmasına katkıda bulunmaktadır. Kuştepe Mahallesi, çok kültürlü yapısı ve değişken kent dokusuyla öne çıkmakta olup, bireylerin kültürel devamlılığının sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Mahallenin merkezi

konumu, yapılacak her adımın mekân kimliğine etkisini artırmaktadır. Sürdürülebilirlik açısından, alanın kimlik kaybetmemesi ve mekân sahipleri ile kullanımının korunması gerekmektedir.

Bu araştırma, Kuştepe Mahallesi'nde katılımcı yaklaşım doğrultusunda yapılan çalışmaların büyük önem taşıdığını göstermektedir. Bireylerin ihtiyaç analizlerinin belirlenmesi, yapılacak düzenlemelerde bireylerin korunmasını sağlamaya yönelik katkılar sağlamıştır. Katılımcılık düzeyi arttıkça, mekân kazanımları da artmış ve mekânın kimliğinin korunması ön plana çıkmıştır. Mekânlar, bireylerin kendilerini ifade etmeleri için bir platform sağlamakta ve kişinin bu mekânlarla olan ilişkisi ve deneyimleriyle şekillenmektedir. Bu araştırma kapsamında, birey önceliklendirilerek mekân katılım düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Eylem araştırması, mekân odaklı katılımcı süreçlerin mekânın kullanıcılarına daha iyi hizmet verilmesini sağlayarak, mekânın kullanımının daha etkili ve sürdürülebilir olmasına katkıda bulunabileceğini göstermektedir.

Ayrıca, saha çalışması sırasında gerçekleştirilen birebir görüşmeler, yerel halkın süreci yönetmesine olanak tanımış ve bu katılımcı yaklaşım, mekânın kullanıcılarıyla etkileşimi artırarak mekânın ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verilmesini sağlamıştır. Araştırmanın özgünlüğü, yönetim kademesi ile bireyleri buluşturmanın yanı sıra, mekânı birden çok disiplinden araştırmacılarla birlikte keşfetmeye dayanmakta olup, her alana özgü ihtiyaç analizleri çıkarılarak gelecek öngörülerini planlanmıştır. Disiplinler arası yaklaşım, mekânın ihtiyaçları ve potansiyeli hakkında daha kapsamlı bir anlayış geliştirmeye yardımcı olmuştur. Bu bağlamda, Kuştepe Mahallesi'nin kent içinde zamanla gelişen ve genellikle sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı grupların yaşadığı bir alan olarak tanımlanabilecek "varoş" kavramı ile ilişkilendirilmesi mümkündür. Varoşlar, kentsel dönüşüm süreçlerinde genellikle marjinalize edilmekte ve toplumsal dinamiklerin yeterince göz önünde bulundurulmadığı yerler olarak ele alınmaktadır. Bu çalışma, varoş olarak değerlendirilebilecek alanlarda yaşayan bireylerin, mekânsal dönüşüm süreçlerine aktif katılımını sağlama ve bu alanlarda toplumsal dayanışmayı güçlendirme amacı taşımaktadır. Varoşların dönüşümünde katılımcı süreçlerin önemi, bu tür alanlarda yaşayan bireylerin sosyo-ekonomik koşullarını iyileştirmenin yanı sıra, mekânın kimliğini koruyarak sürdürülebilir çözümler üretilmesine olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak, bu eylem araştırması, Kuştepe Mahallesi'nde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm sürecinde katılımcı yaklaşımların ve disiplinler arası işbirliğinin önemini vurgulamaktadır. Katılımcı süreçler, mekânın kullanıcılarına daha iyi hizmet verilmesini sağlayarak, mekânın kullanımının daha etkili ve sürdürülebilir olmasına katkıda bulunmaktadır. Araştırmanın bulguları, kentsel dönüşüm projelerinde toplumsal katılımın artırılması ve mekânın kimliğinin korunması gerektiğini ortaya koymaktadır. Gelecekteki çalışmalarda, bu yaklaşımların yaygınlaştırılması, kentsel dönüşüm süreçlerinin başarısını ve sürdürülebilirliğini artıracaktır.

Çalışmanın en özgün yönlerinden biri, yönetim kademesi ile mahalle sakinlerini bir araya getirerek katılımcı süreçleri teşvik etmesidir. Bu, geleneksel kentsel dönüşüm projelerinde sıkça göz ardı edilen bir yaklaşımdır. Mahalle sakinlerinin sürecin her aşamasında yer alması, karar alma süreçlerine daha fazla katılım sağlamış ve bu durum mekânın kullanıcılarına daha uygun çözümler üretilmesine olanak tanımıştır. Mekânın, birden fazla disiplinin bir araya gelmesiyle keşfedilmesi, çalışmanın diğer bir özgün yönüdür. Disiplinler arası bu yaklaşım, mekânın ihtiyaçları ve potansiyeli

hakkında daha kapsamlı ve derinlemesine bir anlayış geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Bu da mekânın sürdürülebilirliği ve kullanıcılar üzerindeki olumlu etkisinin artırılmasına katkıda bulunmuştur. Eylem araştırması kapsamında, katılım düzeylerinin belirlenmesi ve mekânın yansımalarının çözümlenmesi, katılım merdiveni yaklaşımı ile değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, bireylerin sürece olan katılımını anlamak ve yönetmek için kullanılmış ve bu da mekânın daha etkili bir şekilde yönetilmesini sağlamıştır. Çalışma, Kuştepe Mahallesi'ni varoş kavramı ile ilişkilendirerek, genellikle marjinalize edilen bu tür alanlarda yaşayan bireylerin mekânsal dönüşüm süreçlerine aktif katılımını sağlamaya yönelik özgün bir çaba sunmaktadır. Varoşların dönüşümünde katılımcı süreçlerin önemine vurgu yapılarak, sosyo-ekonomik koşulların iyileştirilmesi ve mekânın kimliğinin korunması amaçlanmıştır.

Türkiye'de kentsel dönüşüm süreçlerinde katılımcı yaklaşımların önemini vurgulayan bu çalışma, bu tür yaklaşımların etkilerini ve başarı faktörlerini detaylandırarak literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Katılımcı süreçlerin, mekânın kullanıcılarıyla daha uyumlu çözümler üretilmesini sağladığı ve toplumsal dayanışmayı artırdığı kanıtlanmıştır. Kuştepe Mahallesi'ne benzer şekilde, diğer mekân türlerinde (örneğin, kırsal bölgelerde veya diğer dezavantajlı bölgelerde) katılımcı yaklaşımların etkilerini araştıran çalışmalar yapılabilir. Bu tür araştırmalar, farklı mekân türlerinin ihtiyaçlarını ve dönüşüm süreçlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir. Katılımcı süreçlerin ve mekânsal dönüşümün sosyo-ekonomik etkilerini detaylandıran çalışmalar, özellikle toplumsal dayanışmanın ve ekonomik gelişimin nasıl desteklenebileceği konusunda daha fazla bilgi sağlayabilir. Bu öneriler, hem Türkiye'deki kentsel dönüşüm literatürüne katkıda bulunmak hem de mekân yönetimi ve planlaması konusundaki bilgi birikimini genişletmek adına önemli bir yönlendirme sunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acaralp, Ö. 2009. Toplumsal Çeşitliliğe Bağlı Algısal Farklılıklar ve Kamusal Mekân Kullanımına Etkileri. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Ağbaba, D. 2022. Kültürel ve Mekânsal Farklılık Bağlamında Kimlik İnşası: Niğde Örneği. Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi. 5 (10). 697-725.
- Ağın, K. 2022. Grupların Genel Oluşumları, Yapıları ve Özellikleri Açısından Grup İçi İletişim Süreçlerinin İncelenmesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi. 10 (1). 494-518.
- Akgül, İ. 2009. Fiziksel ve Kişisel Özelliklerin Bilişsel Haritalar Üzerindeki Etkileri: Sanal Mekânlarda Deneysel Bir Çalışma. Dokuz Eylül Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı. İzmir.
- Akkaya, M. 2019. Kentsel Tasarım Kapsamında Zamanın Mekân Algısı Üzerine Etkileri. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Ankara.
- Alpman, P. S. 2019. Mekân, Kimlik, Sınıf: Farklar Neden Bir Arada Barınmazlar. İdealkent Dergisi. 26 (10). 373-401.
- Altındal, Y. ve Karatay, Y.A. 2022. Balıkesir Kentinin Saçaklanma Öyküsünün Toplumsal İzdüşümü. VII. Kent Araştırmaları Kongresi. 237-248.
- Arıkan, R. 2018. Anket Yöntemi Üzerine Bir Değerlendirme. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (1). 97-159.
- Arnstein, S. 1969. A Ladder of Citizen Participation. Journal of the American Institute of Planners. (35). 216-224
- Arslan, E. S. 2022. Katılımcı Yaklaşım ve Halk Katımlı Coğrafi Bilgi Sistemleri. Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi. 5 (2). 87-92.
- Arslan, H.D., Çınar, K. ve Dinç, P. 2009. Mekâna Yönelik Algısal Farkların Ölçülmesinde Lens Model Yaklaşımı: Model Açılımı ve Kullanım Örnekleri. Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi. (24) 4. 35-48.
- Aslan, F., Aslan, E. ve Atik, A. 2015. İç Mekânda Algı. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi. 5 (11). 139-151.
- Aydemir Uslu, İ. ve Yılmaz, H. H. 2018. Yerel Yönetimlerde Katılımcılık: Kent Konseylerinin Rolü ve Bir Yapılandırma Önerisi. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. 27 (1). 113-145.
- Ayık, U. 2015. Dönüşümün Eşiğinde Bir Roman Mahallesi: Kuştepe’de Kentsel Dönüşüm. Turkish Studies. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9015>. 10 (14). 1-16.

- Aytaç, Ö. 2013. Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu. *İdealKent Dergisi*. (9). 138-169.
- Bekar, İ. Konakoğlu, Z.N. ve Bulut, B. 2021. Cognitive Maps and Urban Equipment in Urban Spaces: The Case of Trabzon Meydan Park. *Kent Akademisi Kent Kültürü ve Yönetimi Dergisi*. 14 (4). 1100-1116.
- Benn, S.I. ve Gaus, G.F. 1983. *Public and Private in Social Life*. London.
- Canbulut, T., Kısa, A. ve Özüçelik, D. N. 2018. *Sosyoloji Dergisi*. 37. 1-20.
- Cevizoğlu, M. H. 2022. Foucault'nun "Toplumsal Denetim" ve Geertz'in "Kültürel Sistem" Kavramı Çerçevesinde Hıristiyanlığın "İnanç Nesnelinin" Kullanımı. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı.
- Çağdaş, T. 2019. Federal ve Üniter Devletlerin Yerinden Yönetim Birimlerinin Benzerlik ve Farklılıkları Açısından İncelenmesi. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 6 (1). 161-179.
- Çakır, S. 2011. Türkiye'de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi SDU Faculty of Arts and Sciences Sosyal Bilimler Dergisi. 23. 209-222.
- Çelik, E. G. 2013. Yerel Yönetimlerin Sosyal Politikalara Etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Programı. Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Çetin, İ. 2011. Kentiçi Bir Çöküntü Alanı Örneği Kadifekale'de Mekân Sosyolojisi Denemesi. *Sosyoloji Dergisi*. (25). 53-80.
- Dalbay, R. S. 2018. 'Kimlik' ve 'Toplumsal Kimlik' Kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2 (31). 161-176.
- Demirel, T. ve Sağ, N. 2019. Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesi: Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*. 21 (2). 350-368.
- Duman, B. ve Coşkun, İ. 2016. Politik Süreç Teorisi Çerçevesinde Tozkoparan'da Kentsel Dönüşüm Projesine Karşı Kolektif Bir Eylemin Olabilirliği. *Sosyoloji Dergisi*. 36 (2). 575-616.
- Durmuş, M. 2023. Türkiye'de Yerel Demokrasiyi Güçlendirme Bağlamında Vatandaş Katılımını Teşvik Edici Mekânizmalar. *Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi (İSMUS)*. 8 (1). 103-113.
- Erdönmez, M. E. ve Akı, A. 2005. Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *Megaron Dergisi*. 1 (1). 67-87.
- Ertürk, M. ve Gökdemir, G. 2017. Sosyo-Kültürel Farklılıkların Mekân Kullanımına Etkilerine Karşılaştırılmalı Bir Örnek: Kültür ve Gülveren Mahalleleri. *Mediterranean Journal of Humanities*. 7 (1). 185-192. DOI: 10.13114/MJH.2017.329.

- Eseler, B., Sevinçli, B. G. ve Nalbant, F. 2021. Sosyal Bir Sorun Olarak Kentsel Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 8 (3). 836-853.
- Farshi, R. 2012. Çevrenin Davranış Üzerinde Etkileri. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Doktora Semineri. Ankara.
- Ghulyan, H. 2021. Tarihsel, Soyut, Çelişkili: 1923'ten Günümüze Türkiye'de Kentsel Toplumsal Mekân. Ankara Üniversitesi Yayınları (720).
- Gottdiener, M. 2005. Postmodern Göstergeler: Maddi Kültür ve Postmodern Yaşam Biçimleri. İmge Kitabevi. Ankara.
- Gönültaş, M. Ç. ve Gönültaş, Y. C. 2021. Bir Mekânsal Ayrışma Örneği: Favela ve Gecekondu Soslolojik Bakış. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 22 (49). 249-265.
- Güler, T., Şahnagil, S. ve Güler, H. 2016. Kent Kimliğinin Oluşturulmasında Kültürel Unsurların Önemi: Balıkesir Üzerine Bir İnceleme. *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*. (12). 86-104.
- Gülhan, S. T. 2019. Toplumsal Mekân ve Düşünsel bir Kent Sosyolojisinin İnşası: Bourdieucülüğün Mekâna Müdahalesini Sorunsallaştırmak. *İdealkent Dergisi*. 26 (10). 83-127.
- Gülmez, Y. ve Boyraz, E. 2022. Marka Konumlandırma Algılama Haritalarının Kullanımına Yönelik Teorik Bir İnceleme. *Artuklu Kaime Uluslararası Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi*. 5 (2). 252-277.
- Hayta, Y. 2016. Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5 (2). 165-184.
- Henden, B. H. ve Henden, R. 2005. Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumlarındaki Değişim ve e-Belediyecilik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. www.e-sosder.com. 4 (14). 48-66.
- Hırlak, B. 2023. Örgütsel Davranış, Kavramlar ve Araştırmalar-II. Özgür Yayınları. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub224>.
- İnce, M. 2014. Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Görev Paylaşımı, Kamu Hizmetlerinin Görülmesinde Etkinlik ve Silifke Belediyesinde Bir Uygulama. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Karaman.
- İnceoğlu, M. ve Aytuğ, A. 2009. Kentsel Mekânda Kalite Kavramı. *Megaron Dergisi*. 4 (3). 131-146.
- İzci, F. ve Sarıtürk, M. 2019. Demokratik Toplumlarda Halkın Yönetime Katılımı: Yönetime Katılım ve Yönetişim İlişkisi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*. 2 (3). 498-517.

- Kancıoğlu, M. 2005. Çevresel İmaj, Kimlik ve Anlam Kapsamında Turizm Binalarına İlişkin Kullanıcı Değerlendirmeleri. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 10 (2). 2005
- Karaman, E. 2017. Roland Barthes ve Charles Sanders Peirce'in Göstergebilimsel Yaklaşımlarının Karşılaştırılması. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*. (34). 25-36.
- Kazgan, G. 1999. Kuştepe Araştırması. Vamos Kitap. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. ISBN / SKU: 975843800X.
- Kılıncı, Z. A. ve Çelik, A. 2018. Kentsel Dönüşüm ve Kültürel Dönüşüm. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 18. 145-163.
- Küçükcalay, A. M. 1997. Endüstri Devrimi ve Ekonomik Sonuçlarının Analizi. Süleyman Demiral Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. (2). 51-68.
- Lefebvre, H. 1991. *The Production of Space*. Blackwell. London.
- Mambetalieva, N. 2013. Yerel Yönetimlerin Finansmanı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Mecek, M. ve Atmaca, Y. 2020. Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 19 (76). 2068-2087.
- Meydan Yıldız, S. G. 2018. Kültürün Mekânsal Değişimler Üzerindeki Etkisi. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*. 4 (3). 173-184.
- Molotch, H. 1976. *The City as a Growth Machine: Toward a Political Economy of Place*". *American Journal of Sociology*. (82). 309-332.
- Özcan, B. ve Peker, A. E. 2018. Özel Sektör Yatırımlarının Belirleyenleri Üzerine Bir Analiz: Türkiye Örneği. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 8 (16). 150-166.
- Özdemir, Ü. A. 2011. Kültür Bağlamında Kent ve Mekânsal Örgütlenme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. (2). 62-76.
- Palaz, F. S. 2021. Sosyal Politikalarda Yaşlı ve Yaşlanan Göçmenleri Yeniden Tartışmak: Avrupa Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 21 (53). ISSN: 2148-9424
- Pol, E. 2002. *The Theoretical Background Of The City-Identity Sustainability Network*", *Environment and Behaviour*. 34 (1).
- Polat, S. 2020. Kamusal Mekân Kalitesinin Sağlanmasında Kentsel Tasarım Araçlarının Rolü. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Bursa.
- Rapoport, A. 1977. *Human Aspects of Urban Form Towards a Man, Environment Approach to Urban Form and Design*. Pergamon Press.

- Solak, S. G. 2017. Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi. 6 (1). 13-37.
- Tamer, M. G. 2014. Kimlik/lerin Seyrine Bir Keşif. Folklor/Edebiyat Dergisi. 20 (77). 83-99.
- Taylor, G. ve Spencer, S. 2004. Social identities: Multidisciplinary Approaches, New York: Routledge.
- Türkoğlu, İ. Yerel Yönetimlerin Mali Özerkliği. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17 (26). 41-70.
- Türkün, A. 2021. Konut ve Kent Krizi. Mimarlık Dergisi, 58 (422).
- Uzun, C. N. 2023. Göç, Konut ve Kentsel Dönüşüm. Cumhuriyet'in Göçlerle Dolu 100 Yılı, İzmir: Cem Yayınevi.
- Ünlü, T. S. 2017. Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekân İlişkisi: Mersin Örneği. Planlama Dergisi. 27 (1). 75-93.
- Yarar, F. N. 2018. Sosyal Ağlar ve Dijital Etnografi, Bir Araştırma Sentezleme Çalışması. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı. İstanbul.
- Vural, R. Z. 2021. Toplumsal Belleğin Taşıyıcı Payandası Olarak Hafıza Mekânları: 15 Temmuz 2016 Darbe Girişiminin Direnme Ortamları. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı. Doktora Tezi. İstanbul.
- Yapraklı, T.Ş. ve Noksan, E. 2021. Kentsel Dönüşüm Hizmetlerinin Kentsel Yaşam Kalitesi Algısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Erzurum Kent Merkezinde Yaşayanlar Üzerinde Bir Uygulama. Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 11 (1). 69-93.
- Yeşildal, A. 2020. Sivil Toplum ve Yerel Yönetimlerde Katılımcı Yönetişim: Sivil Toplumcu Bir Yaklaşım. Sosyal Bilimler Metinleri Dergisi. (2). 31-44.
- Yılgür, E. 2015. Kuştepe Mahallesinde Geç-Peripatetik Gruplar: Katmanlar, Etkileşim ve Bütünleşme. Katkı Dergisi. 1. 25-43.
- Yükselbaba, Ü. 2017. Emile Durkheim'a göre Toplum, Düzen ve Hukuk: Hukukun ve Cezanın Evrimi. İstanbul Hukuk Mecmuası. (1). 191-226.